

ՍԱՐԳԻՍ ԱՇՃԵԱՆ

ԷԽՈՐԷՅԷՆ ԻՎԱՆ

ՔԵՐԹՈՒԱՆՆԵՐՈՒ ՇԱՂԿԱՔԱՂ

1948

ՏՊ. ՇԱՅԿ
ՊԱՊԻՏՐԻՍ ՊԷՅՐՈՒԹ

493

ՍԱՐԳԻՍ ԱՇՃԵԱՆ

83-1

ԿԵՕԹԵՅԵՆ Ի ՎԵՐ

(ԳԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ԾԱՂԿԱՔԱՂ)

A II
33549

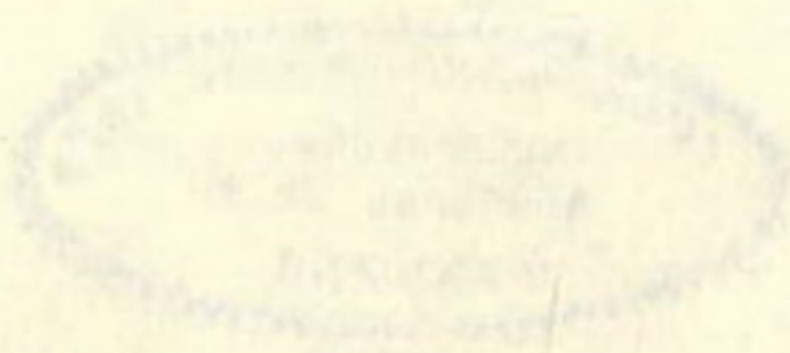
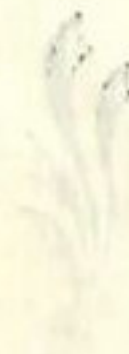
ՏՊ. ՀԱՅԿ - ՊԵՐՈՒԹ

1948

DECEMBER 1880

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

NEW YORK
1880

ԵՐԿՈՒ ԻՈՅՑ

Վաղամեռիկ գրչեղբոր մը՝

ԿՍՐԱՊԵՏ ՃԱՆՃԻԿԵԱՆԻ

Յիշատակին

ՀԱՅ ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՐԶԻ ԱՐԽԵՊԵՍԿՈՍՈՍԻ

ՍԵՐՈՒՄԻ ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՐԶԻ ԱՐԽԵՊԵՍԿՈՍՈՍԻ

ՍԵՐՈՒՄԻ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Որոշ է թէ քերթուած մը թարգմանուելով կը առւած է:

Կէօթէ, անդրադառնալով այս իրողութեան, դիտել կուտայ թէ քերթուածը իր բնագրին մէջ կը նմանի իր հարադատ հոգին վրայ աճող ծաղկին, իսկ թարգմանութիւնը՝ նոյն ծաղկին՝ արմատախիլ վիճակի մէջ:

Սոյն հաւաքածոյին մէջ, կարողութեանս սահմանով, ջանացած եմ հաւատարիմ մնալ գերմաներէն բնագրին: Հարկ է յիշել սակայն թէ հայերէն թարգմանութեան մէջ, առհասարակ, չեմ պահած բնագրի վանկերուն նոյն չափը, ոչ ալ յանգերուն նոյնութիւնը: Նոյնիսկ, խրթին տողերու պարագային, «բաժանեա՛ղի տիրեսցես»-ի վարքագծով բաժնած եմ տողը, միշտ ի մտի ունենալով իմաստի յստակ արտայայտութիւնը. առայդ ալ քերթուածը շատ բան կորսնցուցած է բնագրի երաժշտականութենէն: Կերպով մը անխուսափելի ալ էր այս, քանի որ քերթուածին բանադրօսիկ տարադ հագցնելով՝ այս անգամ ալ պիտի տուժէր իմաստը: Բայց ինչպէս որ ջղուած կանանկը ուժեղ երիտասարդի մը մարմնին գեղեցկութիւնը կարելի է տեսնել նոյնիսկ համեստ հագուստի մը տակ, նոյնպէս ալ գեղարուեստական իսկական արժէք ներկայացնող քերթուածի մը գեղեցկութիւնը կարելի է ըմբռնիսնել նոյնիսկ պարզ տարադի տակ: Միւս կողմէ՝ հիւանդկախ և ճշգրտ մարմնով երիտասարդը ո՛րքան ալ կաշառէ դերձակը որ իրեն ձեւաւոր բաճկոն մը կամ վերարկու մը կարէ, սուր աչքը քրտուելով՝ իր քառակուսի ուսերուն, շուտով պիտի շօշափէ ողորմելի մարմին մը ծածկող բամպակը: Այս ժխտելի է քերթուածի մը ձեւին կարեւորութիւնը, այլ պարզ յիշեցում՝ թէ ձեւը ամէն ինչ է քերթուածին համար:

Ոչ ոք պէտք ունի կարծիքիս: Ոչ ոք կ'ակնկալէ որ հասարակ ուսանող մը «պատգամ» արձակէ բանաստեղծութեան նման աղնուական և դժուարամատչելի կալուածի մը մէջ:

Մ Ա Ր Դ Ա Տ Ե Ա Ց Ը

Կը նայիս որ նստած ե
Ճակատով անամայ.
Մեկ ալ տեսար յեղակարձ՝
Իր դիմքը բռնի
Լրջութիւն մը կ'ստանայ...:
Հարց կուտաս իրեն՝
Թե պատճառն ի՞նչ ե արդեօք,
Սե՞ր ե քե՛ ձանձրոյր:
— Ախանգամայն՝ երկու՛ն ալ...:

Գ Տ Ն Ո Ւ Ա Ծ

Սանկ պտոյտ գալեն
Վեպի անտառ երկնցայ.
Կամես կ'ուզէր որ
Աննպատակ քափառիմ:

Բայց հոն շուքին մեջ
Տեսայ ծաղիկ մը փողփող
Ասդի պէս ժպտուն
Եւ աչուկի պէս սիրուն:

Ուզեցի քաղել
Բայց նազանով քսաւ ան.
— Կ'ուզես փրցնել
Որպէսզի ես քարտամի՞մ...:

Շուրջը փորելով
Զայն վերցուցի սրմատեն
Ու տափուկ տանքս
Պարտեզին մեջ տնկեցի...:

Արդ հողիս վրայ
Շնեղօրէն կը ծաղկի
Ընծիւղներ կուտայ
Ու պերճօրէն կը փրքի...:

ԴԱՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՁ

Թե որմե՞ եմ ունեցած՝ չե՛մ քսեր ձեզի,
Իմ զաւակըս սիրասուն.
«Բո՛ւհ», կ'ըսեմ դուք «բո՛ւ է սա, շա՛տ օրոշակի»
Բայց ես կիմ մ'եմ պատուաւոր...:

★

Թե որմե՞ հետ հարբեցայ՝ չե՛մ քսեր ձեզի,
Համակրելի՛ է, բարի՛,
Ան իր վզէն ոսկեղէն շղթայ կը կախե,
Յարդէ գլխարկ կը դնե...:

★

Եթե հարկ է պարսաւի սեզ սիւնին գամուիլ՝
Կը սանիմ բեռն այդ՝ մինա՛կ.
Ես՝ զիմ, ան՝ զիս, մենք զիրար շա՛տ կը ճանչնանք,
Աստուած խնդրէն է տղեակ...:

★

Ազնիւ պարոն փարսուղա՛ր, ժողովրդապե՛տ,
Խնդրեմ, հանգի՛ստ զիս քողեմ.
Երբե՛ք այդ ձեր բանը չե՛, խնդրեմ, հասկցե՛ք
Զաւա՛կս է ան, ի՛մս՝ ընդ մի՛տս...:

ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ՄԽԻԹԱՐԱՆՔԸ

Զե՛յ հոս հաշուիս չե եկած՝
Սեւ աղջիկներ՝ ներմակ հաց.
Վա՛ղն իսկ կ'երթամ այլ փողափ՝
Հացը սեւ, կոյսն՝ սպիտակ...:

Պ Ա Ր Ի Կ Ա Ր Ք Ա Ն

Գիշեր է ու հով . բայց դուրսեն ձիով այդպես ո՞վ կ'անցնի . . .
Հայրիկն է իր գաւկիճն հետ,
Իր մանչուկը քեւերուն մէջ գրկած պինդ
Որպեսզի ան չմսի . . . :

- Զաւակըս , դեմքըդ ինչու անձուկով յար կը գալարես . . .
- Հա՛յրիկ , միթէ պարիկներուն քաղաւորը չե՞ս տեսներ ,
Պարիկաւրեան փետրազարդ ու քաղաքիւր . . . :
- Տղեկըս , այդ բու տեսածըդ գիշերային մշուէն է

«Յկո՛ւր , աղուորիկ մանչուկըս եկուր , դուն հե՛տքս եկուր ,
Հետք շա՛տ աղուոր խաղեր կը խաղանք .
Հոն՝ առուակի եզերքին ծաղիկներ կան երփներանգ
Մայրս ոսկեզօծ շատ պատմութեաններ ունի քեզ համար» . . . :

- Բայց հայրի՛կ , հայրի՛կ , միթէ չե՞ս լսեր
Թէ պարիկաւրեան ի՞նչ կ'ըսէ ինծի . . . :
- Հանդարտե՛ , անուշ տղեկըս քամին է որ դուրս ելեր
Քօս սաղարթներուն մէջ կը սօսափէ . . . :

«Ա՛յ սիրուն տղեկ , դուն չե՞ս ուզեր որ հետքս տանիմ քեզ .
Հիմա իմ դուստրես քեզի՛ կ'սպասեն .
Աղջիկներս գետերային շրջապարէր կը սարքեն ,
Կը պարեն , կ'երգեն ու կ'օրօրեն քեզ» . . . :

- «Հա՛յրիկ, ա՛խ, հա՛յրիկ, միքէ չե՞ս տեսներ
 Մըին վայրին մէջ պարիկարժային դուստրերը սիրուն... :
 — Անուշիկ մանչըս, շա՛տ լաւ կը տեսնեմ՝
 Այդ հնամենի ուռիներն են որ մութ կ'երեւին քեզ... :

*

- «Կը սիրեմ քեզ, չքնաղ դեմքդ զիս կը գերէ.
 Թէ կամովին չես գար դուն, ես կը սանիմ քեզ բռնի»... :
 — Պարիկարժան ահա հետքս չարացաւ
 Հայր իմ, հայր իմ, տե՛ս զիս ինչպե՛ս կը քաշէ... :

*

Հայրը սարսուռ մը կ'զգայ, ձին կը քշէ սրնթաց,
 Թեւեռուն մէջ գալարուող պզտիկը ուժգին գրկած.
 Քրտնաբոր ճիգով ու վշտալուկ՝ հազիւ տան բակը հասած՝
 Իր գրկին մէջ արդեն իսկ տղեկն երանցնչացած... :

ԵՐԱԶ ԵՒ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Երազիդ մէջ տեսեր ես որ դուն եւ ես
 Ջեռք ձեռքի խորան կը յառաջանանք
 Դուն իբրեւ հարս ու ես՝ փեսայ... :
 Արթուն ասեմ քու շրթներեդ
 Թոյլ ու սկար վայրկեաններուդ
 Քաղած եմ ես անքիւ համբոյր.
 Մեր վայելած երջանկութիւնը բիւրեղ
 Բազում հարուստ վայրկեաններու հեշտութեան
 Հանոյքն արբէժն՝ ժամանակին հետ անցաւ.
 Վայելքները արդեօք ինչի՞ կը ծառայեն՝
 Ամենազերմ համբոյրները երազի պէս կը ցնթին
 Ինչպէս ամեն երջանկութիւն համբոյրի պէս կ'անհետի... :

ԱՐԾԻՒՆ ՈՒ ԱՂԱՒՆՈՒՆ

Արծրիկ մը տարածելով թւերն իր
Աւարի ելաւ .

Բայց որսորդի հանդիպելով չար նետին՝
Աջ թւն ի սպառ կոտորեցաւ .

Մրտենւոյն տակ գլորեցաւ ,

Երեք երկար օր ցաւ փաշեց ,

Չարչարանքէն հոգին ելաւ

Երեք երկա՛ր , երկա՛ր , գիշեր :

Ամենաբոյժ բընութիւնը վերջապէս

Յաւերժական բալասանովն իր ազդու

Արծրիկի վերքը բուժեց , սփռփեց .

Թուփէն մեղմիւ հեռացաւ

Ու թւերը տարածեց՝

— Ա՛խ , թռչելու ուժն եր կորեր —

Հազիւ կրցաւ դժուարաւ

Գետնէն ելլել մաս մը վեր :

Որս փնտռելու անկարող՝

Խօր տխուրեամբ տեղը նստաւ հանգչելու

Աղբիւրին մերձ ժայռին վրայ :

Վեր կը նայեր կաղնիին ,

Վեր կը նայեր երկնին՝

Արցունքն ահա պատեց խորոխս աչքերն իր . . . :

Յանկարծակի , մրտենիի ոտերէն

Կենսութիւնը զոյգ մը տարակ

Թռան , իջան , ման եկան

Աղբիւրին մօտ աւազին վրայ ոսկեղէն

Ու տարփազին զգուանով մը հարբեցան . . . :

Արծուիկը անհառելի թախիժով
Շեկ աչքերով սիրահեցիկ
Շուրջ բոլորը կը դիտէր... ,
Եւ աղաւնին հեհաւրէիւ՝
Ինքնաբաւ ու բարեացակամ հայեացքով
Մօտի թուփին մերձենալով նայեցաւ .

— Տխու՛ր կ'երեւիս ,

Բայց քա՛ջ եղիր , բնկե՛ր , ըսաւ ,
Երջանկութեանդ համար դուն
Շուրջդ ամե՛ն ինչ ունիս՝
Օրուայ տապէն քեզ պաշտպանող
Ոսկեգիսակ ոստերէն գոհ չե՞ս միթէ .
Աղբերակին մօտի կակուղ մամուռին՝
Կուրծիդ լարած չե՞ս կրնար
Վերջալոյսի փա՛ռքը վայելի .
Զե՞ որ ծաղկանց ցօղին մեջ ման գալ կրնաս ,
Անտառային թուփերուն ալ
Բերքէն օգուտ տալելով
Հազա՛ր տեսակ կեր հարել
Ու ծառաւդ ալ յագեցնել
Աղբերակէն արձաթեայ .
Ընկե՛ր , իրական երջանկութիւնը
Ժուժկալութի՛ւնն է
Իսկ ժուժկալութիւնն ամե՛ն տեղ
Քոհունակ է՝ պէտք եղածին չափ ունի... :

— Ո՛վ մե՛ծ իմաստուն... ըսաւ արծուիկը ,

Խիստ լրջօրէն ամփոփելով ինքզինքը ,
Ո՛վ իմաստութիւն
Որ կը հառես , կը բարբաճեաս
Աղաւնեակի մը հանգոյն... ,

ԵՐԿՐԻՍ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ

Չասուածն Արամազդ իր բարձունքէն մարդոց ըսաւ .
— Առե՛ք աշխարհն այս . պէտք է ձեզի՛ պատկանի ան .
Ահա՛ ձեզ նուէր՝ իբրեւ աւաս ու ժառանգ .
Զայն եղբայրաբար բաժնուելու պայմանաւ . . . :

★

Ո՛վ որ ձեռք ունէր մեջքեղ ելաւ կորզելու .
Ծեր, երիտասարդ, ամե՛նն անցան մեծ գործի . . . :
Մշակը դաւժի պտուղներուն ձեռք զարկաւ ,
Ազնուականն ալ՝ երէններուն անճառի :

★

Վանառականը իր ամբարներուն առածին չափ բան վերցուց
Իսկ փահանան վար դրաւ ազնիւ հին գինին . . . :
Արքան կամուրջներ ու ճամբաներ փակելով
Ըսաւ՝ տասնորդի իրաւունքն ալ իմբս է . . . :

★

Շա՛տ ուշ, երբ վաղուց բաժանոււմք վերջ գտած էր,
Շա՛տ հեռունեքէն ժամանելով՝ բանասե՛ղծը մօտեցաւ . . .
Աւա՛ղ, սակայն , մեջքեղը տեսանելի բան չկար՝
Ամեն ինչ իր տե՛րն ունէր . . . :

★

—Վա՛յ ինձ, ուրեմբն միայն ե՞ս այսպէս
Անտեսուած ըլլամ, ե՛ս՝ ինչ ամենահաւատարիմ որդիդ...
Բողոքի նիչն այս արձակելով դառնապէս
Ան նեսուեցաւ զահուն առջեւ Առամազդի...:

7 4 9 0 5 * 0 1 2

—Եթէ երազի աշխարհներուն մեջ ման կուգայիր դուն
Տուաւ Աստուած պատասխան, արդ հոս հետս մի՛ վիճիր...:
Երբ երկիրը կը բաժնէին, ու՞ր էիր դուն...:
—Ես, պատասխանեց, վես բանաստեղծը, Տե՛ր իմ, փո՛ղդ էի՝

*

Աչքս դիմփիղ եր պտուցեալ
Ականջս ալ երկնիդ դաճաւորութե՛ան...
Ներե՛ այն հոգւոյն որ ինչ լոյսեղ արբեցած՝
Երկրաւոր ամե՛ն ինչ մոռցաւ...:

*

Ինչ ընենք, ըսաւ Առամազդ, աշխարհ արդէն բաժնւած է՝
Կուքիք, երեկներն ու շուկան ա՛լ ինձ չեն պատկանիր.
Բայց թէ որ փափաք յայտնես երկնիս մեջ հետքս ապրելու՝
Ե՛րբ որ ալ ըլլաս գայու՝ քեզ բա՛ց պիտի ըլլայ ան...:

Տ Ա Պ Ա Ն Ա Գ Ի Ր

Աս հանգչի՝ մամուլուս՝ կապիկ մը,
Բայց աւա՛ղ, ո՛հ, աւաղ, ինչ իրանելի՛. կապիկ մը,
Այնքա՛ն քնճանի՝
Որ իր նման կապիկ՝ ո՞ւր...
Այնքա՛ն մաքուր՝
Որ իր նման կապիկ՝ ո՞ւր...
Այնքա՛ն անմեղուկ՝
Որ իր նման կապիկ՝ ո՞ւր...
Այնքա՛ն զգօն՝
Որ նմանը չե՛ր ըլլար...
Այնքա՛ն անքերի՝ ան ին՞չ կապիկ եր...
Պարզապէս, կարճառօս խօսելու համար՝
Շա՛ն ինքնասիպ կապիկ եր... :

Հ Ա Ր Ց Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

Ամայ ծովուն մօտ, գիշերային ծովուն մօտ
Պարմանի մը կեցած էր՝
Կուրծքին տակ ծա՛նքը թախիժ ու գլխուն մեջ՝ կասկածներ...
Վհաս օրքներով կոհակներուն հարց կուտար.
— Առեղծուածք սա կեանքին, ա՛խ լուծեցե՛ք,
Հին կասկածը սրտմաշու՛մ
Որուն վրայ մտածելով շատ գլուխներ են փնացեր՝
Զարգաբանդակ գլխարկով ու փաթթոցաւոր,
Խաչողականոր, կեղծամական գլուխներ,
Հազարումեկ դեռ ուրիշներ...
Ա՛խ, քե՛ք, ին՞չ է իմա՛սք մարդուն,
Ուրե՞ք եկած է եւ թէ ու՞ր կ'երթայ,
Եւ ոսկեղեն ասղերեն
Յայնկոյս ով կը բնակի...:

Կոհակներն իրենց մօտեցնական
Մտնունջը կը կրկնէին,
Հովը կը փչեր, ամպերը կը սուրային
Անտառքեր ու պ՛աղ՝ աստղի աչք կը ֆթէին
Ու յիմար մը պատասխանի կ'սպասէր...:

Գ Ե Ղ Ա Ն Ի Զ Կ Ն Ո Ր Ս Ո Ւ Շ Ի

Ո՛վ գեղանի ձկնորսունի
Եզե՛րք քեզ նաւակըդ
Մօտքս գալով քովքս նստի՛ր՝
Սիրաբանենք ձեռք ձեռքի... :

Գլուխդ սիրուն դի՛ր արթս
Երբե՛ք, երբե՛ք մի՛ վախճար
Անփութօրէն չե՞ որ միտ
Վայրագ ծովուն կը վստահիս ամեն օր... :

Սի՛րսս ալ նման է ծովու՝
Ունի փոթորիկ, տեղատուութիւն, մակընթացութիւն
Եւ իր ծոցին մէջ կը հանգչին
Մարգարիտներ չինաղ բի՛ւր... :

Ք Ի Թ Թ Ի

Երջանկութիւնը որ դեռ երեկ իմքս էր
Խոյս է տուած այսօր արդէն
Եւ ա՛լ չունիմ նամարիտ սեր
Երկար ատենէ ի վեր... :

Հետաքրքրութիւնը թելերուս մէջ
Բազում կիներ նետած է
Հե՛ղ մը միայն իմ արթս մէջ նայելի վերջ՝
Շուտով թռչած է հոնկէ... :

☆

Մին բաժնուէյէ առաջ կը խնդար,
Ուրիշ մը կը տօգունէր
Եւ միայն Քիթթիս եր որ պահուն բաժանման
Դառնագինս կ'արտասուէր...

Ե Ր Գ Ե Ր

●

= Ս =

Եղեւին մի Հիւսիսի մէջ
Լերկ բարձունքին միայնակ
Կը մըրափէր: Ձիւն սառոյց
Կը ծածկէին զայն՝ վարժամակով սպիտակ:

☆

Աւմաւենի մը կ'երազէր
Որ հեռաւոր Արեւելի
Կիզիչ, ժեռուտ հողին վրայ՝
Մենիկ, լռիկ, տառաքէր...

= Բ =

Ծաղիկի մը նման ես
Շնորհալի, գեղեցիկ ու անարատ.
Քեզ կը նայիմ եւ անա
Կը պատէ սիրս իմ քախիծ...

☆

Այնպէս կ'զգամ քե
Ձեռքերս զլխուդ՝
Հարկ է աղօթեմ Աստուծոյ որ քեզ
Պահէ շնորհալի, գեղեցիկ ու անարատ...

Վ Ե Ր Ա Դ Ա Ր Ձ Զ Կ Ա Յ

Վերադարձ չկայ եւ ոչ ալ յառաջ,
Միթէ ֆարայծի՞ն ալ ճամբայ չկայ...:

Ես ալ հո՛սեղ, կ'սպասեմ ու պինդ կը բռնեմ՝
Ինչ որ աչք ու ձեռք քոյլատրեն ինծի...:

Հինգ ոսք երկարութեամբ հող, արեւոյնս,
Ու իմ ներքեւս՝ աշխա՛րհ, մարդի՛կ, մա՛հ...:

Ա Լ Ե Ի Ո Ր Ե Ր Կ Ի Ր

Ամպեր կես մը շառագոյն
Կ'սպառնան անձրեւ մենիկ դաւաճելուն
Ահա առունը կ'անցնի հանդերեկ
Տխուր տխուր սրինգ զարնող մարդու պէս...:

Չես կրնար իրեն մօտիկը երթալ
Եւ ունկնդրել մեղեդիին
Եւ սակայն դուն կ'զգաս զայն
Դաւաճելու գունաս ամայութեան մեջ...:

ԱԶՆԻԻ ԸՆԿԵՐԸ

Ազնիւ ընկեր մ'ունեի՝
 Լաւագոյնը չէր ըլլար .
 Թմբուկն ի մարտ կոչած պահուն
 Յարմարցունցած ոտիս ոտ՝
 Նա իմ կողքէս կը քայլէր . . .
 Թռաւ հասաւ գնդակ մ'որ
 Ինծի՞ զարկաւ քե՛ իրե՛ն . . .
 Զգեսնեց զայն գնդակը,
 Ոտերուս տակ ինկաւ ան
 Որպէս ինձմէ կտոր մը . . .
 Դեռ ձեռք մեկնել ինձ կ'ուզէր
 Մինչ ես էի սարսափէր . . .
 – Զեմ կրնար ձեռք մեկնել քեզ
 Յաւիտեան բայց դուն ապրիս
 Ով պատուակա՛ն իմ ընկեր . . .

TEMPORA MUTANTUR

Վարդի բուփ մը, մայիսի մեջ
Ծաղկած՝ արփի բլրի կողքին
Ստուերամած ալ պուրակէն
Եկած թառած սարեակ մը շէն...:

☆

Ըսաւ սարեկն ուրախ խօսնակ.
— Ո՛վ վարդ, քոյլ տուր որ բնակիմ
Տերեւներուդ հովանւոյն տակ,
կուտամ քեզի ի՛նչ որ ունիմ՝

☆

Գեղգեղածայն գո՛վեղ կ'երգեմ
Ու սիրովըդ ես երջանիկ՝
Ամբո՛ղջ կեանքս կ'ըլլամ ծառադ
Ո՛վ թագուհի չնաշխարհիկ...:

☆

Ըսաւ վարդը. — Խեղճ սարեակ մը
Թող, ո՛հ, չընե՛ գիս անհանգիստ.
Ոսկեփասիան քե ըլլայիր՝
Թե՛րեւս քեզ ականջ տայիր.

☆

Մեր երկուքին միջեւ տես կայ
Անանցանելի սեպ պատուար
Ուրկէ ո՛չ մէկ սարեկ կ'անցնի.
Ո՛չ, պարոնքս, շնորհակա՛լ եմ...:

Քերթուածի գերմաներէն բնագրին Վերնագիրն է այս լատիներէն
առաջուածքը որ կը նշանակէ՝ Ժամանակները կը փոխուին, Ծ. Թ.

Սարեակը եւ, պուրակ դարձաւ
Սիրոյ մասին ա՛լ չհոգաց,
Սուլե՛ց, երգե՛ց. շատ ասեն վերջ
Կրկին վարդըն իր վերյիւեց...:

☆

Ժամանած էր հիմա ձմեռ.
Գնաց, գտաւ տեղը նախկին
Ուր էր գարնան իր վարդենին
Արդ հե՛ք, փոփոք, բզուկ մացառ...:

☆

Քանի մը բերք տրեւ ուներ
Թառչամած ու խիստ ցրտահար,
Ոսկեփասեանեն ակրնդէ՛ս՝
Իր ծաղիկներն էր կոտուէր...:

☆

Թփիկն խկոյն զայն նանչնալով
Խոնարհութեամբ մ'իրեն ըսաւ.
— Առաջին սե՞րդ էր որ այսպէս
Տարաշխարհէն հոս բերաւ քեզ...:

☆

Ե՛կ, սիրելի՛ս հաւասարիմ
Մեզ բաժնող ո՛չ մէկ պատուար կայ...:
Սարեկն ըսաւ, խիստ մտածկո՞՛ս՝
— Օրիորդըս քեզ շնորհակա՛լ իմ...:

Ն Ա Խ Ա Ն Ձ

Գիւղացի մը յոգնաբեկ՝
Իր Տան շեմքին կը հանգչեր .
Թափառական բանուոր մը
Նախանձով զայն կը դիտէր՝

Ա՛խ, իր տեղը ըլլայի
Կը խորհէր ան քախձալից
«Դեռ, ոչ մէկ տեղ չեմ գտեր
Ուր կարենամ հանգչիլ այսօր :

Սրտնեղութեամբ գիւղացին
«Առխարհ այսպէ՛ս ե կ'ըսէր ,
«Կը տանջուի՛մ ես ասդին ,
Ան՝ առխա՛րհ կը վայելէ . . . »

ԿԵՈՐԿ ՀԵՌՎԷԿ

ՔՈՒՐՄՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Քուրմն ազատութեան , գեղեցկին ծառան՝
Քերթողը երկիր այս հանգամանքով լոկ առաջուեցաւ . . . :
Ան իբրեւ աշուղ երկիրէ երկիր յար կը քափառի՝
Իր քնարովը գեղեցկագոյնը վառ պսակելու . . . :
Դիւցազնութիւնը իր խօսքերովը
Յաւիտենական կեանքի կը կոչուի . . . :

Վիճերն անձնական ընդմիջ աւագի վրայ գրելով՝
 Ան իր սիրտը շատ բանէ կը զրկէ.
 Պարտիզական մըն է որ իր պարտեզէն
 կը ջանայ միայն որոմը հանել.
 Այգեպան մը՝ որ միջոց այլոց համար է որ կը սնկէ.
 Միսիքաւանք միակ՝ ուրիշներ երջանկացնել...:
 Խեղճ սուգակին պէս կեանքը վսանգած՝
 Ան իր շրջանը հիգով կը պնէ մարգարիտներով...:

ՀԵՐՄԱՆ ՀԵՍՍԷ

Մ Շ ՈՒ Շ Ի Մ Է Ջ

Տարօրինակ է՝ մեռելի մեջ քափառիլ,
 Ամեն քուփ, էար միևակ է.
 Ոչ մէկ ծառ իր մերձաւորը կը տեսնէ՝
 Ամեն մէկն է միայնակ...:

Նրբ կեանքը եր լուսաւէտ՝
 Աշխարհ լիքն եր ընկերով...
 Արդ որ ինկած է մրշուտ՝
 Տեսանելի ո՛չ ոք է...:

Խմաստուն չէ՝ հարկաւ ան
 Ով չի հանչնար մութն ին՞չ է,
 Որ խուսափուկ ու մեղմիկ
 Զինքն ամենեւէն կ'անջատէ...:

Տարօրինակ է մեռելի մեջ քափառիլ,
 Առանձնութիւն է կեանքը.
 Զկայ մէկը որ դեմինը լաւ հանչնայ՝
 Առանձին է ամեն ոք...:

ՖՐԱՆՑ ՀԵՐՈՒՏ

Բ Ա Ղ Դ Ը

Բաղդն անպիսան տղեկ մըն է
Որ պահուրսուք կը խաղայ...
Տեսար՝ արագ խոյս կուտայ,
Քեզմէ հեռու կը փախչի...

Եւ ծառի կամ թուփի ետին
Դարանակալ կ'սպասէ...
Մէկ ալ տեսնես՝ մութ մի խորէ
Քեզ կը ժպտի՛, կը ժպտի՛....

ՎԻՔԹՈՐ ՊԼԻԻԹԿԷՆ

Գ Ե Շ Ե Ր Ա Յ Ի Ն

Գիտէր ասեմ մերթ խոր փունես
Դողով ընդոս կ'արթննամ ես.
Յնորակա՛ն՝ այլ խի՛ս յսակ՝
Անունըս կը լսեմ կարծես....

Ու խաբուելով՝ կես փուն - արթուն
Չորս բոլորս կը նայիմ ես.
Անջրպետին մէջ լոյծ սակայն՝
Լռին, ունայն՝ խառա՛ր միայն....

Կա՞նչն էր արդեօք լուռ հրեշտակին
Որուն Աստուած յանձնած էր զիս
Թե՛ լսեցի մեռելներուս
Յոյժ սիրելի ձայնն հեռաւոր....

Ա Մ Ե Ն Ա Խ Ե Ղ Ճ Շ

Ես այսօր անցայ նանապարհէն խեղճերու
Եւ տեսայ թէ շատ կարիք ու հոգ ունեին .
Յնցոտիապա՛ս , անթացուպով տղեկ մը
Դէտնէն տասնոց մը գտաւ՝ սաստիկ բերկրալիւր . . . :

Նկեղեցւոյն մօտ ծեր մայրիկ մը կը մուրաւ,
Փոքր եկեղեցի՝ որ քիչ յետոյ կը փակուէր
Եւ հե՛ք պարտասած բանուոր մը խեղճ կաղնիկաղ
Իր փոքրիկներուն ուրախութեամբ դէմ կ'երթար . . . :

Մքնճաղին մէջ մանկամարդ կին մ'ալ տեսայ՝
Շատ էր քարմաշի եւ կը փնտռէր, կը փնտռէր . . .
Մեծաքն էր հազած, կը շօշուար, կը ծպտէր . . .
Սակայն բոլորէն ամենադժբաղդն էր ան . . . :

Ն Ն Ջ Ե Յ Ե Ա Լ Ը

Առջեւը մեր պատկերին, դիակ մը կար շատոնց է.
Արեւը վրան կը շողար, հով, ցոյ, վրան կ'իջնէին.
Ու նայելով իր դեմքին, միտ կ'զգայի
Բան մը որ յար ինձ կ'ըսէր՝ «Այդ եղբա՛յրդ ըլլալու է»...

*

Գիշերուան մեջ յանախ լաց մ'որ զիս կը զարթուցանէր՝
«Ո՛վ եղբա՛յր իմ սիրելի, միքէ ալ չե՞ս սիրէր զիս...»
Գնդակներուն հակառակ՝ մօտենալով վերցունցի
Ու ձեռնովքս քաղեցի՝ ընկեր մըն էր ինձ օտար...:

*

Խաբա՛ծ էին աչքս զիս՝ այլ սիրտ իմ դուն չե՛ս խաբուիր՝
Խրաքանչիւր ննջեցեալ եղբօր մ'անուշ գե՛մքն ունի...:

Բ Ա Ժ Ա Կ Ա Ճ Ա Ռ

●

Ձե՛նք առեմ բաժակներն ու շատախօսները մոռցե՛ք.
Աշխարհն այս կո՛յր է...
Վասնզի աշխարհ հարց կուտայ մարդոց քէ ինչքա՞ն ունին
Եւ ոչ քէ ի՛նչ են...:
Ուրեմբն արի՛ք, կո՛ւշ մը արքենանք,
Դալար ոստերով
Մեր հակաք պսակենք որ գեղունեաց խիտ չնաղ
Ըլլայ անձնատուր...
Եւ փողերու զուարթ զարկին հետ, նաեւ
Ունայն հովերուն
Ի խորոց սրտի խնդանք «մեծամեծ»ներուն վրայ որ
Շա՛տ ալ պզտիկ են...:

Վ Է Պ

Թմբիներուն ըսուերին տակ
Եկեղեցի մը մենիկ...
Հովերուն հետ կանչը զանգին
Կը զօղանջէ գիւղին մէջ...:

Շուրջբոլորն այդ հին վանքին
Կը կարկաչեն աղբիւրներ...
Մենասանի պարսեղին մէջ
Կոյսեր զոյգ զոյգ կը նեմեն...:

Մին ինձ նայելէ յետոյ
Քօղն աւելի կ'իջեցնէ աչիւրուն...
Եւ ստղանք ու քախիծ
Ա՛յ աւելի կը մթագնեն իմ հոգին...:

ԳԵՐԵԶՄԱՆԻ ՄԸ ՎՐԱՅ

Վշտի բեռան տակ հիւժող աղփասին
Ոսկի սենեակի մէջ բնակող հարուստին՝
Մահն ամենուն մերձեցաւով կը շարժէ
Իր գերանդին...:
Սրտին մէջ հնչող, երգող ամեն ինչ
Կը շիջի'...:
Մարդն ի՛նչ կ'ուզէ քող զգայ,
Չեռք քող ձգէ ու զսնէ՝
Գործն ու խորհուրդն իր ծո՛ւխ մըն է միայն
Հովուն մէջ...:
Ամենամեծ փառք ու համբաւ ի՛նչ են եթէ ոչ
Շո՛ւնչ մը միայն...:
Երբ մահուան հետ բաղդատեմ՝
Ամէ՛ն վիշտ, կարիք, յոյս կը տօգունին.
Կորովն ապրելու խոյս կուտայ ինձմէ
Եւ այսօրէն բեռն կը տեղափոխ ազատ
Արձակութի՛լ հանգչիլ...:
Երանի՛անոր որ իր մտերիմ խաղընկերներուն
Վարդերուն հետ, որոնց բոյրը շո՛ւտ կ'անհետի
Գարունն աչքը փակելուն պէս,
Առջի համբոյրին եւ առաջին երգին հետ
Կ'աւանդէ հոգին...:

ՎԵՐՋԻՆ ՆԱՅՈՒԱԾՔ ՄԸ

Երբ դուն երթաս՝ մինա՛կ եմ՝
Ետի՛դ նայե անգամ մը .
Վերջին տաճո՛ւկ նառագայր՝
Գեր վերջին մեկ սեր-նայուածքդ ի՛մա ըլլալ

Տե՛ս, իրիկուան երբ արեւը մտնէ մայր ,
Կ'օսկեզօժէ գետ , անտառ
Ու լեռներու գագաթներուն ալ կուտայ
Հրաժեշտ իր ողջո՛յնը վարդագեղ . . . :

Իսկ յաջորդ օր երբ գիշերը տեղի տալ
Կ'ողջագուրէ կրկին լեռներ ու ձորեր ,
Մինչդեռ ես եմ նայուածքդ
Թերեւս լոկ վերջին անգամ կը տեսնեմ . . . :

ՊԵՏՈՒԻՍ ՖՐԱՅԶԷՌ ՖՅՆ ՄԻԻՆՅԶԱՌԻԶԸՆ

ՄԱՀՆ ՈՒ ՍԷՐԸ

Մահը ծաղկազարդ ուղիներէ կ'ընթանաւ ,
Գաղտնագողի կը մերձենաւ , կը փնտռէր ու կը գտնէր . . . :
Պարտեզներու վրայ երբ ծանրացաւ իրիկունն
Ու փուշեր ոտքը ծակծկելու սկսան ,
Գերանդին ցօղով թաց եր վաղուց շատ արդէն
Եւ ուր որ դաչէր՝ խոտերէն ցօղ կը կտրէր . . . :
Երկինքը տեսնուի եւ ընդերկար կը խոկար
Արեւուն աղօտ , տարտամ լոյսով երազուն . . .

Եւ երբ մահը սեւ, հսկայ դրան մօտեցաւ
 Ու վսիս ձեռնով երեւ անգամ քակեց զայն,
 Իր յաւերժական օրհնութիւններով
 Սերը դեմը ելաւ բացաւ...
 Ու մահը տունէն դուռն դուռն փախաւ...
 Եւ ահա նորէն քիչ առաջուան պէս
 Իր գետնափառ փեշերով փողոցներէն անցնելէն
 Ճամբաներուն վրայ քափառեցաւ շրջմոյթիկ
 Եւ աղբիւրները կարկաչը մոռցան...

ԲԵԹԵՐ ՔՅՈՒՆԵԼԻՈՒՍ

Ե Ի Ս Ա Կ Ա Յ Ն

Դուռն ելայ որ տեսնեմ քեզ,
 Տեսայ՝ օդը պայծառ ու ջինջ
 Եւ ոսկեղէն արեւու շող,
 Չտեսայ եւ սակայն քեզ...

Դուռն՝ ելայ որ տեսնեմ քեզ,
 Տեսայ՝ բողբոջ ծաղիկներ
 Կը փայլէին երփներանգ,
 Չտեսայ եւ սակայն քեզ...

Բայց երբ դարձայ կրկին տուն՝
 Սիրտս բոյրով ու շողով,
 Զինջ օդով այնպէ՛ս յորդած եր՝
 Որ կարծես քե՛զ էի տեսնէր...

Լ Ռ Է՛

Մասքս կը դնեմ շրթունքիս, կ'ըսեմ՝
Լռութի՛ւն պահե եւ լռե՛, լռե՛,
Ի՞նչ կ'ակնկալես օտար մարդոցմե
Որ ներաշխարհդ ցուցադրես իրենց...:

Քու վշեռեղ ի՞նչ բան կ'զգան անոնք,
Երջանկութենեղ ի՞նչ կը հասկընան...
Դուն կրնաս սիրքդ բանալ լիովին՝
Երկնին, լուսին, ասեղց, արեւուն,

Նա՛եւ ամպերուն եւ ալիքներուն,
Ամեն ծաղիկի եւ ամեն ճիւղի...
Բայց եթէ դարձեա՛լ երբաւ մարդոց մօտ՝
Զի՛ս մտաբերե եւ լռե՛, լռե՛...:

ԼՈՒՏՎԻԿ ԲՖԱՌԻ

Կ Ե Ա Ն Ք Ը

Գիշերներ, օրեր
Վախճալ, յանդգնիլ
Զատուիլ, միանալ
Արժասուել, խնդալ

Դասիլ ու հանգչիլ
Ունկնդրել, երգել
Առնել ու ետ տալ
Քուսալ ու մեռնիլ՝

Ահա կեանքն ա՛յս է...:

Կ Ա Յ Բ Ա Ռ Մ Ը

Կա՛յ բառ մ'որ ամեն դուռ կը խորհակե,
Ամեն մեզ, մեռւե յար կը փարատե,
Անտեղիսալի պատեր կը քանդե,
Ո՛չ վահան, ո՛չ ալ պատնեհ կը ճանչնայ...:

★

Կա՛յ բառ մ'որ հերոս դիմակալութեամբ
Ամե՛ն նիգակ, Տեզ քնդմի՛ւս կը ճկե,
Բառ մ'որ լե՛ռք լեռա՛ն կը ձուլե
Մինչեւ որ դեպի երկի նք խոյանայ
Եւ Արամազդի շանթե՛րը խլե,
Բառ մ'որ յախու՛նն է, գորաւո՛ր, հուժկո՛ւ
Որ կա՛մք կը կոչուի...:

ԱՐԹՈՒՐ ԶԻԼՊԸՐԿԼԱՅԹ

Տ Ա Պ Ա Ն Ա Գ Ի Ր

Հարց կուտաս որ երբ մեռնիս,
Տապանափարիդ
Յաւիտեանքս յիշուելիք
Ի՞նչ պիտի գրեմ...:
Սե՛ր իմ, խօսիս հաւատա՛
Զի ո՛չ մեկ անձրեւ
Պիտի ջնջել կարեանայ՝
«Սահմանափար կեանքի այլ՝
Օ՛, երբե՛ք սիրոյ»...:

Հ Ի Ի Ր Ը

Ահա տղերք՝ պառկած մերձ ի մահ.
Լամբարը աղօս լոյս մը կը սփռէ.
Ու մայրը կ'ըսէ՝ ինձ կը քուի թե՛
Մենք հոս մինակ չե՛նք...

Հայրն է որ ահա՛ կը փորձէ ժպտիլ
Բայց սիրեն հայրական կը դողա՛յ վախեն
Տակաւ ամե՛ն ինչ կը լռէ մեղմիւ՛
Օ՛, երկա՛ր գիտեր...

Ահա լոյսն է որ կը ծագի մնջիկ
Եւ թռչուններն ալ խմբովին կ'երգեն ...
Արդ երկուքն ալ լաւ ու ուրու գիտեն
Թե հիւրը ո՞վ էր...

ՀԱՆՍ ՖՐԱՌԻԸՆԿՐՈՒՊԷՐ

Ա Ռ Ո Ւ Ա Կ Ը

Բայց անընդհատ գլգլացող
'Ի ու աննշան փոքրիկ ջրիկ,
Գետաբերնի մօտ այնքա՛ն ջինջ
Որքան նոյնիմբն ակիդ մեջ...

Աւագի ու կիրի վրայ
Այդքան երկար հոսելէ վերջ,
Ըսէ՛, ինչպէ՞ս կարող ես դուն
Մնալ այդքան կոյս, անարատ . . . :

★

Հաւատա՛ որ մարդ եակը՝
Գողափարապա՛ս կենդանին
— Այդ մասին շատ փաստեր ունիմ —
Քեզ պէս շարժիլ անկարո՛ղ ե . . . :

ԼՈՒՏՎԻԿ ՖՈՒԼՏԱ

Ա Ռ Ա Կ

●

Վարպէտին ըսաւ սկսնակ մը արուեստի .
— Երանելի՛ մարդ որ եօթը կարճ օրուայ մէջ
Արտադրեցիր այդ հիանալի նկարը՝
Հաւաքածոյիդ մէջ ըստինքեան մեծ գանձ մը...
Անուանի մարդը անոր ըսաւ ժպտելով .
— Բարեկամքս, տե՛ս սա մազերըս սպիտակ...
Եօթը օրուայ մէջ նկարելու համար այդ,
Քրտանրհինգի մօտ տարիներ եղան հարկ . . . :

Ե Ր Կ ՈՒ Գ ՈՐ Տ Ե Ր

Ճահնի մը մեջ երկու գործեր
Կը նգնեին լաւագոյնըս կռկուալ .
Եւ քանի որ համբաւն իրենց խնդրական էր՝
Համաձայնեցան փոխասացաբար
Գո՛վք հիւսել իրարու
Մին բարձրադաղակ կը ծանուցանէր՝
— Դուն, անուշի՛կըս, կը կռկուաս որպէս սոխակ հարազատ
Ասոր փոխադարձ՝ միւսը ծունր դնելով՝
— Իսկ դուն, շիտակն ըսելով,
Շատ մեծասաղա՛նդ կռկուացող ես
Այսօր դուք կը հանդիպիք
Առօրեայ, չափա՛կ կռկուոց ազգիներու
Որ կը կռկուան գործերու պառնասին մեջ
Իբրեւ չա՛ճ ծանօթ աստուածորդիներ

ՃԱՄԲՈՐԴՆ ՈՒ ԳԵՏԱԿԸ

Ա՛յ գեսակ, արագ արագ ո՞ւր այդպես...

— Դեպ ի ձոր:

Ալեականերդ դադրեցո՛ւր:

— Այդ ուրիշ առթիւ...

☆

Ի՞նչ բան յառաջ կը մղէ քեզ.

— Ինչո՞ւն է պէտք կանգ առնել...

Բայց չե՞ս ուզեր հանգչիլ, խոկալ.

— Ա՛յս, ծովո՛ւն մեջ...

☆

Միքէ այս երկրէն ձանձրացե՞ր ես արդէն իսկ

— Ա՛յդպես. կ'անապարե՛մ ես...

Բայց քիչ ասեցէն պիտի լռես ակամա՛յ...

— Դուն հոգրդ չընե՛ս...

ՖՐԻՏՐԻՅԶ ՀԱԼՄ

ՍԻՐՏԱ, ՀԱՐՑ ՏԱՄ ՊԻՏԻ ՔԵԶ

●

Սի՛րսս, հարց տամ պիտի քեզ

Որ սերն ի՞նչ է ինձ քսես...

— Երկու հոգի՝ մե՛կ խորհուրդ,

Երկու սիրտ՝ այլ մե՛կ տոփ...

Սերը ուրեք՝ մեզ կուգայ...

— Ան ինքնիրե՛ն մեզ կուգայ...

Ըսե՛, ինչպե՞ս կը մարի...

— Ճանչցածրդ բո՛ւն սերը չե՛ր...

Ե՞րբ ամենէն մաքուր է...

— Երբ ինքզինքը կը մոռնայ...

Իսկ ե՞րբ է ամենախոր...

— Երբ ամենէն անձա՛յնն է...

Իսկ ե՞րբ է ան կատարեալ...

— Երբ ինքզինքը կը մոռնայ...

Բայց ան ինչպե՞ս կը խօսի...

— Զի՛. խօսիր, այլ՝ կը սիրե՛...

Կ Ո Յ Ր Ը

Ամայ ձորին մեջ կոյր մը նստած էր .
Գարնանային օդ կը շնչեր ,
Յանկարծ զեփիւռը մեղմ իրեն բերաւ .
Բոյրն առաջին մանիւշակին . . .

★

Ոթի ելաւ զայն փաղելու ,
Փնտռեց մինչեւ ուշ գիշեր ,
Ու չկրցաւ կռահել թէ
Զայն իր ոտով կոխո՞ւսած էր . . .

Ո Ի Ր Ա Խ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ուրախութիւնը մի' , մի' պարսաւեփ .
Ան Աստուածութեան մեկ ցոլացումն է
Որ երկնային բոբբ , շէն'դ կարմիրով
Երկրային այտեր կը պննազարդէ . . .
Փրփոդ անթիւ ծաղիկներ
Իրենց ծաւաւ շրթներով
Նոյնիսկ անգա'մ մը արեւը չըմպած'
Փոքորկահար կը մեռնին . . .
Բայց ասոր համար միթէ կ'ուրանա՞ն
Գոյութիւնը երկնային ջերմ արեւին . . .
«Եւ սակայն կա'յ արեւ մը»
Կը մումնջէ ծաղիկը թռնած , մահացած . . .

Ն Ո Ւ Է Ր Ը

Թափառելով եկեղեցւոյ բակին մէջ
Ամեն մէկ բարձր հողաբումբէ՝
Բաղեցի մէյմէկ ծաղիկ
Ու վերջապէս ծաղկեփունջ մը կազմեցի:
Սակայն մէկէն զարհուրելով ակամայ՝
Բայց կեանքն ինչո՞ւ համար ինծի
Մահուան նշանն ու զարդը ցոյց կուտայ, ըսի.
Ու երբ մենիկ ու կիսաւեր հողակոյս մը տեսայ ես,
Որ ո՛չ մէկ փունջ, ո՛չ իսկ բարձր ծաղիկ ունէր,
Ա՛ն, ըսի եւ ծաղիկները վրան սփռեցի՝
Այդ քու ննջող դրացիներդ այս նուէրը
Իմ ձեռքովս քե՛զ կը դրկեն
Քանի որ սերն այդ նուէրը զլացեր է քեզ....

ԱՌԻԿՈՒՍԹ ՊԵՔԵՐ

ԳԻՒՂԻՆ ԵՏԻՆ

Երբ այս առաւօտ զով, անուշ օդին
Այդ կողմերէն կ'անցնէի՝
Գիւղին ետին ուռնեցեաց մօտ
Նստած տեսայ կին մը ծեր,
Քովն ալ մանկամարդունի:
Չեռֆիս՝ երկու վարդ ունէի.
Մին՝ քոյլ. բարձր ու գունաս.
Միւսը՝ սիրուն, բուրումնալից,
Սփռնչելի՝ վարդ մըն էր,
Վարդերս մէկէն առի նետեցի
Դեպի կանանց մտախոհ
Եւ տեսայ մեծ զարմանքով՝
Վարդը սիրուն, փրփում, բողբոջ

Գոգը ինկաւ ծերուկ կնոջ
 Իսկ միւս վարդն ալ քառամս
 Գոգը կնոջ դեռասի . . . :
 Ու մինչ համբաւ կ'երթայի,
 Նկատեցի թէ՝
 Տխրած էին երկո՛ւնն ալ . . .
 Կարծեմ կինը նորասի
 Ապագան կը մտաբերէր,
 Ծերուկն ալ՝ քարմ օրերն իր . . . :

ՕԹԹՕ ԻՈՒԼ ԻՈՒՍ ՊԻՐՊԱՌԻՄ

ՅԱՆՔԻՆ ՈՒ ԳԵՐԱՆԴԻՒՆ ՄԻՋԵԻ

Այս երկրի վրայ լաւագոյն գործն է՝
 Յելերուն մեջ հասիկ ցանել,
 Երջանկութեանց ալ ամենամեծն է՝
 Յորենի խիս փստեր հնձել . . . :
 Սերմնացանը լի ափով կը ցանէ
 Որ հնձուորը լիափ հնձէ . . .
 Եւ ամբողջ կեանքի լայնքն ու երկայնքը
 Այս շրջանին միջեւն իսկ է . . . :

ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԻՏԷԱԼ

Օգին մեջեն ամպ մը արագ կ'ընթանայ
Հողին վրայ ալ տառտառ շուք ման կուգայ
Իբեւ ժողովուրդ յոգնատանջ նամբորդ խոնջ
Որ երբե՛ք իր նպատակին չի՛ հասնիր . . . :

Ինձ կրթուի քե իմ կեանքս կը տեսնեմ
Որ կ'արշաւե սրբնազ՝
Երկնի մեջ՝ ինչպէս եմ զայն երազած
Երկրի վրայ՝ ինչպէս ապրած . . . :

ԱՏԱ ՔՐԻՍԹԷՆ

ԵՐԿՈՒ ՓՈՔՐԻԿ ԲԱՌԵՐ

Աւխարհիս մեջ կան շատ վիշեր,
Կոտրած բազում ու բիւր սրեր .
Ամեն կողմ ու ամեն անկիւն՝
Խոր կսկիծի կո՛ւռ արձագանգ . . . :

Բայց կը ճանչնամ տառապանք մ'ալ
Որմէ յոռին ա՛լ չ'ըլլար .
Կը պարփակուի երկու փոքրիկ բառի մեջ
Որ կը կոչուի՝ վրիպա՛ծ կեանք . . . :

ԾԱՂԻԿ ՄԸՆ ԷՐ

Արեւու շողով, բոյրով ուռնացած
Նուրբ ու խիստ չֆնաղ ծաղիկ մըն էր նե
Եւ ան՝ մասդառ քիթեռնիկ
Որ երանութեամբ կուգար վրան կը քառեր...:
Ու մերթ մեղու մը բզզալով կուգար վրան կը հանգչեր
Եւ Տզզալով իրեն համար կեր կ'որոնէր...:
Բազմութիւն մը միջասներու յանախ՝ տեսար
Կը խուժէր քառմ ու սիրուն ծաղկին վրայ...:

Տե՛ր իմ Աստուած, այս բոլորը որքա՛ն, որքա՛ն
Խեղճ քիթեռի կը վրդովէր նուրբ հոգին...
Բայց ի վերջոյ պատահեցաւ այն՝ ինչ որ
Իրեն խոր սարսափ էր միշտ պատճառած՝
Ծե՛ր, փոս՛ս եւ մը վրայ հասնելով իր այնքա՛ն սիրած
Ծաղիկը լրի՛ւ հարակեցաւ կո՛ւտս ու կուռ...:

ԷԼՖՐԻՏԷ ՇՔԱԼՊԵՐԿ

Գ Ո Ղ Գ Ո Յ Ա

Գամերն հանեցէ՛ք իմ վիրաւոր ոտներէս
Որպէսզի ե՛ս ալ անցնիմ համբէն ձեր, լռի՛ն...
Վերցուցէ՛ք պսակը սա իմ յոգնած հակասէս՝
Ես չե՛մ ուզեր կարծուիլ ուրիշներէն գերազանց...
Ես կ'ուզեմ ծառա՛յ մ'ըլլալ ու դառնք հերկել,
Այս դիրքիս մէջ ես փոքրի՛կ եմ զի մա՛րդ ալ չի ծաղրեր զիս
Այնքա՛ն եմ ծառաւ եւ այնքա՛ն լիութեամբ...
Վա՛ր առէ՛ք զիս խաչէն, տու՛՛ս,
Ես այլեւքս չե՛մ Աստուած...:

ԼԵՕ ՇԹԵՌՆՊԵՐԿ

ԵՍ ԻՄ ՎԻՇՏՍ ԿԸ ԿՐԵՄ

Ես իմ վիճքս կը կրեմ
Ինչպէս սերքս կրեցի,
Դո՛ւն եիր որ տուիր զայն
Եւ ցարդ վերքն այդ՝ եւ արտիս...:

Պիտի ըսեմ ես ինձի
Թե՛ մահացա՛ծ ես ալ դուն,
Լաւագոյնըդ ինձ նուէր,
Բաժին, ժառա՛նգ քողելով...:

Երբ ես քեզի հանդիպիմ՝
Ձեռքս արտիս տանելով
Պիտի ըսեմ՝ գեղանի
Անո՛ւշ աղջիկն այս
Որքա՛ն եւ նման՝ իմ մեռած սիրոյս...:

ՕՍԻԱՐ ՊԼՈՒՄԵՆԹԱԼ

ԵՐԿՈՒ ԱՉԵՐ

Երկու աչեր որոնցմէ երջանկութիւնս կը ժպտէր
Կուրցան յանկարծ յաւերժական խաւարչին գիշերով...:

Երկու աչեր պաշտելի որ ինձի լո՛յս կուտային
Մահուան ձեռքով յաւիտեա՛ն, անվերադա՛րձ խամրեցան:

Հիմա ես կը քափառիմ աշխարհի մը մէջ անլոյս
Որ լուսաւոր եր միայն՝ երկու լուսե՛ղ աչերով...:

ՄԱՏՂԱՇ ԾԱՌՆ ՈՒ ԹՈՉՆԻԿԸ

Նուրբ ուռենեակ մը որ ես ձեռնովքս եի սնկեր,
Յանկա՛րձ, գիշերք, փոթորիկէն կոտրեցաւ...
Այն թռչնիկը որ միշտ իր վրայ կը թառեր,
Յաջորդ առաւօտ յոյսը հազիւ թէ ծագած,
Դալարիքին վրայ ինկած ծառիս թառելով
Ուրախալից ու հանդիսաւոր գեղգեղեց...
Մինչ ինք խայտալով կ'երգէր խանդով անուշակ,
Զեր անդրադառնար թէ, անհո՛գ թռչնիկ,
Թառած էր այն ծառին գոր
Փոթորի՛կն էր զգեսնած...:

ԼՈՒԼՈՒ ՖՕՆ ՇՐԱՌԻՍ ՈՒՆՏ ԹՕՈՒՆԷՑ

Ո Ղ Ջ Ո Յ Ն

Գրեմիկ մը տեսայ՝ օտար սեղանի վրայ.
Գիրք մ'որ տարիներ առաջ ես ի՛նքս եի գրեր
Եւ ի՛նքս սպրեւ. հոն կը կոտորէր յարատեւ
Ու յարամորմոք վերք մը՝ սեր մը վրիպած...
Մինչ եջերք թղթատելով
Վերլիւթեցի գարնանային փոթորկահար օրերս իմ,
Նամարեցի հոս, հոն թերեւ նշաններ
Որ օտար ձեռքն էր դրած՝
Նշանակալից ու հաղորդ կերպով...:

Եւ ո՛ւր որ կար տղ մը հուժկու
 Որ երբեմնի արժասուալից գիշերներս կ'արձայայտէր՝
 Լուսանցքին վրայ կիսով ծոցոյն պատկեր մը կար՝
 Սիրուած աղջրկան գլուխը փարթամ խոպոպիկներով...
 Գիրքը մեղմիւ գոցեցի
 Եւ հոգւոյս բոլոր լարերն հնչելով՝
 —Ողջո՛յն Բեզ, քսին, ինձ անձանօք տառապանքի եղբայրդ իմ
 Որ քնթացեր ես դժբախտ կեանքիս խաչելու քեա՛ն ուղիէն...

ՎԻԼՀԵԼՄ ԿՐԵՖՏԻՆ ՎԻՔԵՆՊՈՒՐԿ — ԱԼՄԱՋԻ

ԶՈՐՑԱԾ ԾԱՂԻԿԻ ՄԸ

Ի՞նչ կ'ուզես արդ, սիրուն ծաղիկ քարժամաճ
 Տծգոյն ու լռին.

Հոս, այս գրքի մագաղաթեայ եջերուն,
 Հովեն անձրեւէն

Պաշտպանուած ես եւ ապահով, քաբքաբուր
 Շատոնցե՞ իվեր,

Ինձ նախկին ի՞նչ երանելի հեշտ պահեր
 Կը յիշեցընես...

Գուցէ արիս արթնցնես պատկերներ՝
 Ննջած խորհին մեջ...

Մոռացութեան է տնուած օրն հեռաւոր
 Երբ Բաղեցի Բեզ...

Երանութեանս լուռ հանոյքե՞ն եր քե ոչ՝
 Կըրած կորուսես

Որ ձեռքս Բեզ դողդղալէն հո՛ս պահեց,
 Ա՛յ սիրո՛ւն ծաղիկ...

Զո՛ւր եմ ջանքերդ, սիրտս ա՛յ չես փոքորկեր,
 Բայց ի՞նչ կ'ըսես դուն...

վաղուց գունաս երանգներովդ լուռումունջ
կը յայտատարես՝

Թե վաղանցուկ են վիճերը եւ բերկրանք

Ջերք հո՛վ ու հոսա՞նք,

Թե մեր խորքին մեջ ամեն ինչ կը շիջի,

Ինք՝ յիշատակն ալ... :

ՀԵՐՄԱՆ ՀԵՕԼԹԻ

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԾՈՎ

Փոքորիկ մը արեւմուտքէն տակաւ սաստիկ կը մռնչէ
Ու բիւրաւոր կոհակներ ալ որպէս հսկայ շփապատներ
Միշտ ծովափէն մերժուելով գիշերապատ ժանճովուն մեջ
Կը նահանջեն, կը նահանջեն՝ ով գիտէ ո՞ւր... :

Դուն գիտե՞ս թէ ի՞նչ է մահը... ան ահա սա՛, սա՛՝ բոպէիս
Ամպրոպային իր ձայնովը կաւեղէն մեր այս աշխարհէն
Կը հալածէ խունապահար անթիւ ու բի՛ւր, բի՛ւր հոգիներ
Որ խոյս տալով կը հեռանան՝ ով գիտէ ո՞ւր... :

ԹԷՔԼԱ ԼԻՆԿԷՆ

Ծ Ե Ր Ո Ւ Կ Կ Ի Ն Ը

Հանրային մեծ պարտեզին մեջ

Ուր հարուստներ կը նեմեին,

Նստած էր կին մը ծեր, աղփատ,

Յոգնած, հիւանդ... :

Հագուած, շփուած

Տիկիներն ու պարոններ

Ջուարբօրէն կը սիգանեմէին,

Կը խնդային, կը զուարճախօսէին... :

Կինը մտած էր՝ կռնակը կուզիկ,
 Գլուխը կախ՝ կը դիտէր լուծի ու մնջիկ...
 Ես կը նեմեի՝ անհոգ ու զուարթ
 Եւ եղանցիքս խորհացող դալարիքին կը փութէր,
 Հողը կը փերէր:
 Եւ ծերուկը՝ խանդավառ այլ աննախանձ՝
 «Ա՛խ, ի՛նչ աղուոր, որեւէն չեղ հազուս մըն է այդ» քսաւ:
 Դեմքս շառագունեցաւ...
 Բն մեկէ՛ն ես ա՛յնքան դարձայ սիրազել
 Որ պերճ կեանքս այլայլեց զիս
 Եւ զգացի թէ հազուսներս հարկ էր պատել,
 Փարթամ կեանքէ ընդմի՛ջս, ընդմի՛ջս հրաժարի
 Ու ծերերուն, անկարներուն վիճսն ու կարիքը բաժնել...:

ՀԱՆՍ ՖՅՆ ԿՈՒՄԲԸՆՊԵՐԿ

ՄՈՒՐԻԿ ՇԱՆ ՄԸ

Պահապան ճնիկ որ մելամաղձիկ
 Կը ջանաս որ սեղանիս մօտ սպրդիս
 Կես մը վախ ու կես մը հաւատք արժայայտող
 Աչքդ ինձ յառած անքիթ:
 Թերեւս քեզի համար ես եմ մարմնացումն
 Ասուծոյ, բախտին, հրամանին երկնային
 Կամ ալ՝ դժոխքին...
 Խեղճ, անմի՛ջ ճնիկ, ոչ բոլորագուր
 Ասուածն եմ ես, ո՛չ իսկ դաժան, ճննգ սատանան,
 Ես քեզմէ չե՛մ աւելին՝
 Իբրեւ շուն մը հասարակ
 Յամառօրէն սպասող՝ որ պատահէ մ'իյնայ
 Առեղծուածային մարդասիրութեան ժլա՛ս սեղանէն...:
 Շուն մը՝ որ չի գիտէր թէ
 Մինչեւ ո՞ր ասեմ
 Այլոց հանոյք կը պատճառէ
 Եւ թէ ե՞րբ է որ աշխարհի դռնէն
 Զինք ուղղակի դու՛րս կը նետեն...:

Կ Ե Ն Դ Ա Ն Ի Խ Օ Ս Ք

Տապանաբարն իր մօտի
Ծաղկափրփր վարդենւոյն
Սապե՛ս խօսեցաւ .

— Արդա՞ր ե որ իմ սեփնական հողիս վրայ
Փռուիս, պարծենաս, ուռնանաս, ծածկես
Պիրերս իմ սիրուն, փայլուն, ոսկեհա՛ն
Արո՛նք միայն կը պարզեւեն սփռփանք . . . :

Ու քփիկն քաւ .

— Գեհնադամբաններէն իսկ
Հայր Աստուծոյ զօրութիւնն ու բարութիւնը
Զիս կը կանչեն իր փա՛ռք ծանուցանել,
Զե՛զ մօտ, ձեր սո՛ւրբ զիրերուն մօտ .
Ես ալ՝ կը փրփիմ սփռփելով շուրջիններս՝
Իբրեւ կենդանի՝ աստուածային խօսք . . . :

ՖԻԱՆՅ ԿՐԻԼՐԱՐՁԷՐ

ԶՄԵՌՆԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

Ո՛վ հոգիս, ամառը չանցած
Զե՞ս ուզեր՝ ծաղկիլ վերստին . . .
Կամ երբ որ աշունը հասնի
Դուն ինչո՞ւ չես տար պտուղներ . . . :

Գարունը՝ արդեօք շա՞տ եր յորդ
Գոյներուդ՝ յոյսը շա՞տ արփի . . .
Բողբոջներն կրնան պտուղ տալ
Ծաղիկներն՝ ո՛, երբե՛ք, երբե՛ք . . . :

Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ը

Մի՛ անարգե՛ք ժամանակը, անմե՛ղ է ան...
Կը նախասե՞ք զայն, ան ալ՝ ձե՛զ կը նախասե...
Զի նման է ներմակ, անգիր էջ մը բուղրի.
Թուղթն անբի՛ծ է բայց՝ վրայի գիրը ձե՛րն է...
Սակայն երբ գրութիւնն է անարժեք,
Թուղթն ինչո՞վ է մեղաւոր...:

ԷՌՆՇԹ ՁԻՀ

Ա Ն Ց Ա Ի Ո Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Մարդ ինքզինքը տեղերէ մը կը կարծէ՝
Ծրագիրներ կը մշակէ վիթխարի...
Սակայն մահը զինքը յանկարծ կ'զգեսնէ՝
Հողը պէտք է հո՛ղ դառնայ...:

Ըսենք՝ խաչ մը իր անունը թող փրկէ
Եւ գիշերը խօսակցութեան միջոցին
Թուոնիկ մը զինք հարեւանցի մը յիշէ
Բայց այդ ալ՝ շա՛տ խնդրական...:

Պ Ա Տ Ր Ա Ն Ք

Անցած չե՛ր իսկ մսֆեւ թե՛
Գեհ մը այնքան յորդ ու ջերմ
Չմրան պիտի հուսկ ապա
Համակ սառուցապատուեր . . . :

Թե՛ ոսկիե մասանին
Որ մասը կը զարդարէր
Երկանափարի՛ նման
Պիտի ճնշէր հոգւոյն վրայ . . . :

Թե՛ պերճափայլ ցերեկէն վերջ
Գիծերն այսօր մորի՛կ ըլլար
Եւ սիրեն ալ այնքա՛ն հիւանդ՝
Որ մսֆե՛ւ իսկ անցած չէր . . . :

ԵՈՒԹՇԻՆԻՈՒՍ ՔԷՐՆԷՐ

Ո Ր Ք Ա ՚ Ն Ծ Ե Ր Ե Մ

Երկար ապրեցաւ այլ չծերացաւ . . .
Երսասա՛րդ մնաց դեմքով ու հոգւով . . .
Ե՛ս ալ իրեն պէս՝ սիրքս խանդով կը զարնէր
Թեեւ արդէն իսկ էի ութսուն տարեկան . . . :

Սակայն երբ մահը յանկարծ խլեց զայն ,
Յայնժամ զգացի՝ ուժքս ուրկե՞ կը բըխէր,
Երսասարդութիւնս ուղղակի կուգար իմէ
Ահա նե գնաց՝ եւ Աստուած իմ որքան եմ ծե՛ր:

Ի՞ՆՉ Է Ի

Ի՞նչ էի...

— Ծաղիկ մը՝

Որ փոթորկոս գիշերուան մեջ քարժամեցաւ՝

— Մուրիկ մը՝

Որ ճամբուն վրայ

Մեռաւ յոգնած, անսուղ...

Ի՞նչ էի...

— Եղեւի՛ն մը՝

Որ մնաց մութ անհունին մեջ...

— Թռչնիկ մը՝

Որ ըմպեց դռն աղբերակէն...

— Ամպիկ մը՝

Որ երկնքի մեղմիւ կորաւ կապոյտին մեջ...

— Հոգի՛ մը՝

Որ ճենչանք վերադարձին՝

Յրահարա՛ծ սառեցաւ...

Ե Ր Գ

Հարցուցի՝ արժոյ՛ս, ինչպե՞ս կուրծփիդ մեջ
Տեղ կայ այդֆա՛ն երգերու...
Ո՛վ խնձորենի, գորշ նիւղփիդ ինչպե՞ս
Կը կրես այդֆա՛ն ծաղիկ...:

Ո՛վ մանիշակ, բաժակիդ հովանիին տակ ինչպե՞ս
Շփեղ բո՛յր կը տարածես...
Մե՛կ բերան քսին՝ ո՛վ աղամորդի
Քու արտիկդ ինչպե՞ս կրնայ սերը պարփակել...:

ՌՈՒՏՕԼՖ ՔՆՈՒՍԷՐԹ

ՌԻԶԵՑԻ ՎԱ՛ՐԴ ՄԸ ՄԻԱՅՆ

Ես ի՞ր կուրծքէն ուզեցի
Միայն հա՛ճ մը վարդ փաղել...
Բայց նե՛՛ շառագունելով,
Պողոթոջ ձայնով ինձ քսաւ.
— Ա՛խ, մինչ սերքս իմ կ'ապրեմ
Մի՛՛ս մնացիր անտարբեր...
Արդ, ան, իմ սերքս,
Անշնչացա՛ձ, սառա՛ձ է,
Ի՞ր դամբա՞նն է որ կ'ուզես
Ծաղիկներով զարդարել...:

ԾԱԽՈՒԱԾ ԻՏԷԱԼ

Սա խեղճ կնոջ միակ հանույնն է՝
 Իր պարսեզի ծաղիկները խնամել...
 Բայց ժամանցի համար մե'կեն
 Քաղենի կին մը կուգայ,
 Ճի'շդ առջեւը ցանկապատին
 Կը մտածե վարանոս...
 — Ծաղիկներն այս ինչո՞ւ իզուր մշակես,
 Զանոնք տու'ր ինձ. փոխարժեքով հա'ց գնե...
 Որքան որ ծա'նր եր իրեն՝
 Կինն իր ծաղիկները մատոյց
 Զի կարիքը խի'ստ ահաւոր կը ճնշե...

Ու խորհեցայ՝ յօդս ցնդած ջանքերուն՝
 Ինչպէս շատե'ր յուսալուծած երազով,
 Քերագոյն ու վե'հ բարիքը
 Ստորագոյն շահո՞ւ համար՝
 Կեանքի նիւթական կարիքին համար՝
 Իրենց կամքին հակառակ՝
 Իսկալը կը ծախե'ն...:

ՄԱՑԱՌՈՒՏՔԻՆ ԹԱՌԱՄ ԹՌՉՆԻԿ

Մացառուսֆին քառած քոչնիկ
Որ հեծելով հայրենիքդ կը յիշես,
Կը հաւատամ քե ե՛ս ու դո՛ւն՝
Նո՛յն, միեւնո՛յն երգը կ'երգենք...:

Քեզ հայրենի բոյնեդ խլեց
Հիւսիսային մի փոքորիկ,
Զի՛ս ալ քեզի պէս պոկեցին
Հոնկէ՛ որ ինձ՝ ամէ՛ն ինչ եր...:

Երջանկութեան երգը լիուած
Եկո՛ւր, հե՜տ մեկտե՛ղ երգենք
Եւ միասին սուրանք յառաջ
Ու մէյ մ'ալ ե՜ս չդառնանք...:

ԷՄԻԼ ՀԻԻԿԼԻ

ՃԱՄԲՈՐԴՆ ՈՒ ԱՄՊԸ

Նսած էին անտառներու գոգին նիւնդ՝
Լնի եզրին երազաւուն.
Կես վշտահար, կես երջանիկ սիրելիս, դուն
Գլուխդ ուսիս էիր յեցած...:
Ամպ մը կ'անցնէր դանդաղօրէն,
Զուրին մեջ ալ իր պատկերը կը ցոլար...
Հառաչելով ինձ քսիր.
— Կ'ուզէի այսպէս քու հաւատարիմ հայելիդ ըլլայ...:

*

Գիտէի՝ թէ այդ պահուն երջանիկ էի,
 Գիտէի՝ եւ տխուրիւնք քիչ ասեցէն
 Իմ բաժի՛նքս պիտի ըլլար...
 Իսկապէ՛ս որ ես նման եմ Երջիկ ամպին
 Եւ դուն՝ լնին ցոլացնող...
 Կեանքդ երազկոտ խաղաղութիւնն է
 Մինչդեռ ես՝ դադար ու հանգիստ չունիմ...
 Շատ ատեն չանցած՝ դուն, ո՛վ աչուկ սեւորակ
 Գուցէ ուրիշ հիւր՝ ցոլացնես նո՛ր անցորդ...:

ՕՍԻԱՐ ՖՕՆ ՌԵՏՎԻՅ

Ե Ր Գ

●

Նկո՛ւր երբանք դեպի դալար անտառ
 Քեզ ըսելիք պզտիկ բառ մը ունիմ
 Բայց հոն՝ նախ եւ առաջ նայե բողբոջ
 Վարդերուն եւ տաքակներուն իրենց բոյնը շինող...:

*

Նախ գլուխդ արեւու ճառագայթներուն յանձնէ
 Սոխակներու երգին ալ տուր ականջ...
 Նախ աչքերդ ուղղէ երկինք որ դուն
 Իսկո՛յն եւ եր պատասխանես ինձի...:

ՄՈՒՐԱՑԿԱՆԻ ՍԷՐ

Օ՛, քո՛ղ ինձ միայն փեզմե հեռու կալ
Ու լռիկ—մնջիկ աչերուդ հայիլ . . .
Որքա՛ն մանկամարդ ես որքա՛ն չֆնաղ
Երջանկութիւնք կը յորդի աչֆեդ . . . :

Իսկ ես՝ որքա՛ն խեղճ ու որքա՛ն յոգնած . . .
Ես ոչի՛նչ ունիմ զֆեզ գերելիք . . .
Երանի՛ սակայն, արքայորդի՛ մ'ըլլայի
Ու դուն ալ աղջիկ՝ քողիֆուած եւ աղֆաթիկ . . . :

ՄԻՒԹԱՐՈՒԹԻՒՆ

Թող ի՛նչ ուզե՛ ա՛ն պատահի՛
Որքան ասեմ որ կ'ապրիս՝ իմ օրս ե օր՝
Աւիսա՛րհ հոգս չե . . . :
Դուն ո՛ւր՝ ես ալ՝ հո՛ն . . .
Ես կը տեսնեմ քու պաշտելի դե՛մքդ միայն,
Ապագայի ստուերները չե՛մ տեսներ . . . :

Ս Ի Ր Ա Շ Ա Ր Ը

Սիրահար մը սառած լնին չմեկելով
Երջանկութեան, սիրոյ մասին կ'երազեք...
Յաճկարժ խորհեցաւ սիրածին վրայ
Ու պահիկ մը կանգ առաւ՝
Սի՛րսք հրավառ...
Ճի՛ւս այդ պահուն ներքեւի սառն հալելով
Սիրահարը ներս ինկաւ
Եւ ա՛յ մարդ զայն չսեռաւ...:

ՅՈՒՋՆԻԿԻ ՄԵԼԱՄԱՂՁՈՒԹԻՒՆ

Աւխարհիս վրայ սեւ քոչնիկ մը կը քոչի
Որ մահու՝ չափ ժողուր կ'երգեք...
Ո՛վ որ իր ձայնն իմանայ՝
Ա՛յ ուրիշ ձայն չիմանար...
Գուժկան ձայնն իր ո՛վ որ լսե՛ յար կ'ողբայ
Որ ա՛յ արեւ տեսնելու չե...:

*

Ու ամէ՛ն օր՝ մութ խաւարին, կես գիշերին
Ան քառ կուգայ մահուան մասին
Որ գգուելով զայն կ'ըսե՛.
«Թո՛ի՛ր, քոչնիկս, քոչնիկս իմ քո՛ի՛ր»...
Եւ ան՝ ժողուր երգովն իր
Կրկին կը քոչի աւխարհիս վրայ...:

Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք Ը

Հայրենիքն ի՞նչ է... միքե հո՞ղն է այն
Ուր հորդո՞ւ տունն է կերտուած հաստատուն
Թե՛՝ տեղն այն ուր դուն աշխարհիս լոյսը՝
Արեւը տեսար առաջի՛ն անգամ...:

Հազա՛ր անգամ ո՛չ, ո՛չ ամենեւի՛ն ...
Հայրենիքն այդ չե՛, ո՛վ սիրելիդ իմ...
Հայրենիքը հո՛ն կը գտնես միայն
Ուր միասրտով զարնող սրտեր լկան...:

Հայրենիքն հո՛ն է ուր քեզի մարդիկ
Անուշ կը քուին. ուրկէ գաղթելու
Ձե՛ս, չե՛ս յօժարիր. ան շա՛տ հեռուէն
Օրրօցիդ շարժող մօտկա՛նդ է նման...:

ՁԻՒՆԱՓԱՅԻԼՆԵՐ

Փոքրիկ փաթիլ սպիտակ
Ու երկինքէն կ'իջնես վար
Դաւտեալով վրայ երկրաւոր,
Կեանքի պատկերն իսկ ես դուն...:

Դուն արեւու լոյսին մեջէն կը սահիս
Խուճապահար գերք բիւրեղ,
Ձեա գիտեր քե մի հովիկ
Անկման պահուն ո՞ւր կը փեայդպէս փեզ...:

☆

Բայց ինչ բերող վայրկեանը
Հետք բոյլ բոյլ փաթիլներ ալ կը բերէ...
Ո՞վ կը տեսնէ անկումն իր՝
Հոն ուր կ'իյնան հազարներ...:

ՖԻՆԱԼ ՇՐԵՑՈՒԿ

ՄԵՐ ՍԻՐՈՅ ՄԱՍԻՆ

⊙

Այն սերը որ մենք ունինք, ո՛հ, այնքա՛ն է խոր
Որ մեր բոլոր վայրկեաններն հիւսուած են անով
Որպէս թէ մեր բո՛ւն կեանքը ըսկսած ըլլար
Լոկ այն օրէն երբ գմեղ՝ երկուսն կանչեց ան...:

☆

Ու մեր սերը ջերմ, փայլո՛ւն հառազայրի պէս
Մեր համբուն հետ պիտի գայ մեզի զուգահեռ
Եւ երբ հասնինք հանգրուան՝ մեր քառամ առնան՝
Ան տղունի՛ պիտի այլ՝ երբե՛ք՝ զգեղնայ...:

☆

Եւ ինչպէս երբ ներմակ—մազ, ծերուկ այլ սիրուն
Կիներու իտէս կ'ըսենք, այնպէ՛ս ալ մարդիկ
Մեր ծերացած մե՛ծ սիրոյ շուրջ պիտի խօսին՝
«Կը տեսնուի որո՞ւ թէ՛ խո՛ր էր ասեցի»...:

ՏԵՆԴԱԶԱՐ ՀԻՒԱՆԴԸ

Ձիս հրատապ ընող ջերմին օգուտ չունի
Ո՛չ սառ՝ ո՛չ ալ քոջած ասուի...
Բժեկական խնամքներն ալ՝ այս ցաւին
օգուտ չունի՛ն բացարձակ...
Իմ հրկիզուող նակսին զգալ
Արտաբի՛կ մը աչքերէդ
Ահա միայն ա՛յս կրնայ զիս զովացնել
Կամ ալ՝ պաշիկ մը քեզմէ... :

ՀԻՋՐՕՆԻՄՈՒՄ ԼՕՐՄ

ՄԱՐԴՆ ՈՒ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Ճակատագիրը մտկայոյզ հով մըն է
Նւ անօգնական ու խեղճ սերել մարդորդին...
Ձայն ձո՛ր կը քե՛ կամ սա՛ր կը բարձրացնէ՝
Մինչ խեղճ սերելը կը պարծի իւր բեւերով... :

ՎԵՐՁԻՆ ԲԱՂՁԱՆՔԸ

Անդրժիրիմեան յաւիտենութեան
Ձե՛մ ընծայեր ես հաւատք...
Սակայն իբրեւ վերջի՛ն բաղձանք՝
Կը փափաքիմ միայն որ
Նրբ ազատիմ կեանքի բեռէն
Իմ հանգիստս խոր՝ զգա՛մ... :

ՓՈՂՈՑԻ ՓՈՇԻՆ ԹՈ՛Ղ ՈՒՐԻՇՆԵՐՈՒՆ

Փողոցի փռչին թո՛ղ ուրիշներուն...
Հոգիդ մաքուր եւ անաղաւթ պահե...
Թող ան բլլայ
Մայրամուտի շէղ պահուն զուգադիպող
Հոյակա՛պ
Մակընթացութե՛ան նման... :

ԲԱՌԻԼ ՌԷՅՄԵՐ

Ա՛Ն, ԵՔԷ ՄԱՅՐԻԿՆ ԻՄԱՆԱՅ

Ա՛խ, եթե մայրիկն իմանայ
Թե ինչքան կիրճո՛վ համբուրեցիր զիս՝
Պիտի աղօթե անվերջ ու անուամ
Չսա՛յ ապերջանկութիւն... :

Եթե պատահի որ պարոն եղբայրս իմանայ
Թե ինչքան ուժո՛վ համբուրեցիր զիս
Հովի պէս արագ առ իեզ սուրալով
Կուգայ իեզ շէղն ի շէղօք կ'սպաննե... :

Բայց երբ փոյրիկս իմանայ
Թե ինչպէս դուն կասա՛ղօրէն
Համբուրեցիր զիս՝
Սիրք ցանկութեամբ պիտի բաբախե
Եւ բլլայ յոյժ տրամադիր
Նրջանկութիւնն ու մեղքը կրելու սիրո՛վ... :

ԱՆՆՇԱՆ ԱՂԷՏ

Տասերկու բանուորներ
 Հանձնաժողովի ֆաբրիկան սակ մնացին՝
 Հողը երկվեցեակ գործաւորներ ընկլուզեց...
 Դիակները բեջերով դուրս հանելով
 Ղրկեցին, դիագնոստիկան,
 Փշուրա՛ծ, ամսագրա՛ծ, արիւնյալ ջախջախուած՝
 Զանոնի շարեցին գետնին՝
 Զինուորական շարքի պէս...
 Անգարմանելի վերով կ'արիւնէր
 Այն ու դեռ առտան փառաբանութեան
 Օրհներգը կ'երգէր...
 Մօտակայ գիւղը, ականատես վկաներ,
 Տունէ տուն, ամեն ինչ պատմեցին...
 Եւ սահմուկած կիներ տուներէն դուրս խուժելով
 Դիագնոստիկ վանդակապառ
 Հսկայ դուռը ասի առած՝
 Մոլեգին վիճով ահագին փոքորիկ յարուցին
 Եւ կասկածը սրեւնուն՝
 Նետուցան դիակներուն...:

ՔՆԻՐ, Ա՛Խ, ՔՆԻՐ

Եթե նոյն իսկ մահուան շուֆեն
Կարենայի զարթուցանել
Եւ ցոյց տալ հեզ յոյսն արեւուն՝
Երբե՛հ պիտի չընէի այդպէս...:
Հողաթումբիդ վրայ նստած
Հծծիւնով մը կ'երգեմ մեղմիւ՝
Քնի՛ր, ա՛խ, քնի՛ր...

★

Երազախոր խցիկիդ մէջ չ'ըլլա՛յ որ
Փայլուն յոյսէն նոյն իսկ նշո՛յլ մուտք գործէ...
Վասնզի արեւն ի՛նչ որ խոստանայ
Որքա՛ն ալ դիւրիչ, որքա՛ն ալ հանճարավոր իս՝
Իր խոստումը չի՛ յարգեր...
Քնի՛ր, ա՛խ, քնի՛ր....:

ԿԵՈՐԿ ՇԹՕԼՅԸՆՊԵՐԿ

Ի Մ Յ Ո Յ Ս Ը

Իմ յոյսը ծերուկ կնոջ մ'է նման
Որ ամէն օր իր գաւազանն ի ձեռի՛ն՝
Կաղկղալով իր տղոց գերեզմանը կ'այցելէ...
Երկուք եղած մեջքովն իր
Հողին շա՛տ մօտ կը նայի...
Բայց երբ մեռնելու շուրջ խօսքեր ըլլան՝
Մեծ անձկութեամբ ականջները կը արէ...:

Ղ Ա Ջ Է Լ

Ո՞վ գիտե ապրիլ . ա՛ն որ գիտե տառապիլ . . .
 Ո՞վ գիտե վայել . ա՛ն որ գիտե ժուժկալիլ . . .
 Ո՞վ է հարուստ . ա՛ն որ գիտե
 Արհասիք աշխատանքին սեփական
 Համեստութեամբ , ժուժկալութեամբ վայելիլ . . .
 Ո՞վ գիտե մարդոց կառավարել արեք .
 Ա՛ն որ կձու եւ անեղի խօսքերու տեղ
 Գիտե գրաւիչ երկու անուշ խօսք բռնիլ . . .
 Իմաստունն ո՞վ է . ա՛ն որ կեղծ ոսկին
 Շուտով կրնայ զանազանել
 Ազնիւ անխարդախ եւ զուտ ոսկիէն . . .
 Սակայն իսկական բարեպաշտն ո՞վ է .
 Ա՛ն որ համայն մարդկութիւնը սիրելով՝
 Քրիստոնեայ կամ հեթանոս չի՛ նանչնար . . . :

Ք . Բ . ԹԱՆՆԷՐ

ԿՈՇԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ԽՕՍԱԿՑԻՆ

Կոհակ մը կ'ըսէ կողքի կոհակին՝
 Թափառումն այս որքան է անհանելի . . .
 Եւ երկուորդը կ'ըսէ կողքի երրորդին՝
 Քի՛չ ապրիլ՝ քի՛չ տառապիլ է . . . :

Հ Ո Ւ Ն Ձ Ք

Հնձուորները դաւսին մեջ
Սասի՛կ զբաղ են...
Որքա՛ն կ'զգամ դա՛ռնօրէն
Կորո՛ւսն իմ հունձին...:

Մերիկը շա՛տ վաղածամ
Արեւն ալ ու՛շ չափազա՛նց,
Ուր մահացեր է յոյսը՝
Ո՞վ հնձուորի պէտք ունի...:

ՎԻԼՀԵԼՄ ՎԱՅԿԱՆՏ

Մ Ա Ր Դ Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Որպէսզի դէպի յոյս բարձրանամ ես՝
Պէտք է բիւր ոտքեր ընդմիշտ արիւնին...
Բիւրաւորներ ցուպն իրենց համբուրեն
Հազարաւորներ վիշտը անիծեն...:
Բիւր, բիւրաւորներ պէտք է ձեռքերնին
Կուռ խաւարչին երկնից դէմ շարժեն,
Պղծութեան, կեղտի, ցեխի մեջ քաղուին
Եւ բիւրա՛ւորներ իրենց կստուա՛ծն ուրանան...:

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Երջանկութիւնը կը փնտռես՝
 Ճամարսութիւնն է, ըսաւ ուսուցչապետը,
 Ճամարսութիւնն է մարդու գերագոյն երջանկութիւնը ...:
 Երիտասարդը լսեց այս խօսքը, արդէն հուսկ ապա
 Շրջապատեց զինք աշխարհ...
 Իր հայուածքը բնասեւ՝ ուսումնասիրեց
 Ազնուածին հոգիներու գիրքերը
 Բայց պատահեց զոգին մեջ ա՛յ յոգնաբեկ
 Եւ մագերէն ալ սպիտակած վաղածամ,
 Իր ուսուցչի խաղաղ տունը վերադարձաւ
 Ու դառնութեամբ ըսաւ անոր.
 «Ինչո՞ւ անյոյս տենչանքներու ուղին ինծի ցոյց տուիր
 Որ երջանկութեան փոխան փուշեր ունեւ միայն...
 Զո՛ւր տեղն է որ մենք կը նգնինք ճամարսութիւնը գտնել,
 Ես տեսայ թէ աշխարհիս վրայ չկա՛յ երբեք յայդպէս բան»...
 Ուսուցիչը ժպտելով «նախասագիր դժխեմ» ըսաւ,
 «Սակայն, թե՛, ո՛վ եմ ես որ ասոր համար
 Կը դառնամաս ինծի դեմ...
 Պատուիրեցի՞ր քեզ միթէ հետապնդել՝ ուզածդ.
 Երջանկութիւնն է մարդուն՝ ճամարսութիւնը փնտռել
 Բայց ո՞վ ըսաւ քեզի թէ՛
 Կրնաս գտնել զայն»...:

Տ Ա Ճ Ա Ր Ս

Օ՛, ես կրկին մարդկային հեղեղասեն, յորձանգեն
Ոսկերս առ ձե՛զ ուղղել կ'ուզեմ ո՛վ իմ լեռներ սիրական
Ուր երկնականարն ինձ պիտի ըլլայ շեհ'դ հովանի .
Եւ աղօթքս պիտի ձուղղեմ Ամենակալ Աստուծոյ...
Հոն՝ ուր սրտին ժայռերու
Սառնակոյտեր կ'երազեն, վայրի վարդեր կը փրփին,
Հոսանուտ գետք կը վարարի ապստամբ,
Եւ ազատասենչ՝ խոր ձորերէ անցնելով
Յաղքական կը պոռթկայ դուրս...
Հոն՝ պիտի ես կրկին ծուկկի, ծուկկի՛ գամ
Ի սկզբանէ կորողուած
Խորանին առջեւ՝ հնամենի որձախար...
Վասնզի ես երբ որ հոն ապաստանած եմ,
Այդ ջանարին մեջ մի՛շտ ալ
Մխիթարա՛նք եմ գտած...:

ՌՕՊԷՐԹ ՎԱԼՏՄԻԻԼԼԷՐ

ԽՈՒՍԱՓՈՒԿ ՆԱՅՈՒԱԾՔ

Արագ կ'անցնիս առջեւեւ
Առանց որ զիս նկատես...
Ո՛չ նայուածք ո՛չ ալ՝ բարեւ...
Բայց եթէ չեմ սխալիր՝
Չեմքդ տարի աչքերուդ...:

Ըմբոս մազի խու՞րձ մըն էր
Որ հակասիդ ինկած էր
Թէ ոչ՝ արցո՛ւնք մըն էր որ
Այսերեղ վար կը սահէր...:

ԹԱՂՈՒՄԷՆ ՎԵՐՁ

Փոքրիկ մահնիդ մօտեցայ
Ձու պարապ տեսնել՝
Որքան եր իսուր . . . :
Քու ծաղիկներդ գլխիկներն իրենց
Կախեր էին քախիծով . . . :

Քու եռքեանդ բոյր բաղցրիկ Որպես նուրբ շաղ ոգեկան՝ Օդին մեջ հե՛տս կը մաղուեր . . . Հագուստներիդ ալ Դեմքիս դրած հրավառ Հացի երկա՛ր սակայն դուռն Չլսեցիր զիս . . . Միքե Բու սերրդ Չնչին պատճա՞նք եր միայն . Մահն յաղբելու չափ Ա՛խ, զօրաւոր չե՞ր միքե . . . :	Ձե՞ որ պարեզին մեջ գիշեր մը Խոստացար որ զիս . . . Երբե՛ք մինակ չե՛ս ձգեր Բայց ահա՛ զիս լեցիր . . . Մխիթարիչ սապանագիրը Տօգունած ոսկի՝ Փոքրեկանար թու՛մք մը փոքրիկ . . . Ահա՛ այն ինչ որ Թախիծես , սերես , Կանանչ գարունես Կը մնայ ինձի . . . :
--	--

ԱԼՊՐԵՅԶԹ ԿՐԱՅ ՎԻՔԷՆՊՈՒՐԿ

ԱՆԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

Հնամենի կնձնիներու շուքին տակ
Բեւեռեալ խաչեր՝ մութ գետնիին վրայ . . .
Բայց ցուրտ աւազին տակը ո՞վքեր կը ննջեն՝
Այդ մասին խօսող ո՛չ մէկ սապանագիր կայ . . . :

Լուռ են մարգերն հեռաւոր . . .
Միայն Դանուբ գետն է որ
Ալիքներն իր կը սանձէ . . .
Զի իր հոսանքներն են որ
Լռին ու մենիկ՝
Զրածուփ, ափ նեժած են զանոնք
Որ արդ հոս միասին կը ննջեն . . . :

✱

Յուսահասութիւնն էր որ այեաց պաղ գոգն էր նեժած
Բոլոր անոնք որ հաւաքուած են հոս . . .
Ասո՛ր համար է որ զցուած խաչերն այդ անանուն են՝
Անոնց կրած խաչի՛ն պէս . . . :

ԵՈՋԷՖ ՎԻՔԹՈՐ ՎԻՏՄԱՆ

Ո Ի Ղ Ե Կ Ի Ց Ը

●

Ծնունդէդ առաջ քու մեջդ փոքրիկ,
Նուրբ կմախփ մը դրուեցաւ .
Աստուածութիւնը զայն քեզի տուաւ իբրեւ ուղեկից
Որմէ կեանքի ընթացքին կարող չես զատուիլ . . . :

✱

Պերն պատմունանով հանգի՛ս ծածկուածի պէս
Մարմնիդ պատեանին մէջ ան հետք անեցաւ ,
Քու մատաւ մարմնիդ լիութեանը մէջ
Իբրեւ դեղձի կարծր կորիզ քաբքափուր . . . :

✱

Բայց երբ հասնիս քու ծերութեան օրերուդ՝
Յայնժամ կը ցուցաբերէ , նախ քեքեւ հետքով
Կենդանագիրն իր զոր պահելով կրած ես երկար ասեմ ,
Ապա ինքզինքը կը շեշտէ ցայտուն , սուր եւ լա՛յն ծիրով . . . :

Բայց երբեք լրիւ պիտի դուն զայն չտեսնես
 Իր եռքեան մեջ մինչ դադարը քու կեանքիդ...
 Եւ մինչեւ որ ան մերկացնէ իր կերպարանքը լուր,
 Աստուածներն արդէն իսկ քու աչեքուդ կը դրկեն խաւար:

ԱԼՕՅՍ ՎՕԼՄՈՒԹ

Մ Ո Լ Ո Ր Ա Ծ Ը

Հեռուն ալպեան լեակի մը պաստառն է
 Ու ջուրին վրայ՝ շփոթած ու պաս ի պաս
 Մենիկ քիթեռ մ'է որ կը քռչկոտի
 Եւ աննրկած՝ ուր երբալը չգիտեր...:

Ան՝ նշմարիտ սիրոյ կռնակ դարձուցած
 Սրտի մըն է նիւթ նման որ մոլորած՝
 Յար—անդադար կը քափառի ամայի
 Աղջամուղջի մեջ...:

Փ Ո Ք Ր Ի Կ Խ Ա Չ Ը

Երբ զիս իր սիրեն ընդունեց
 Եւ իր անձը խոր սիրով վստահեցաւ ինձ
 Ու երբ աշխարհն ինձ համար լուսոյ ծով մըն էր
 Ես իմ հարսին նուիրեցի խաչիկ մը.
 Արդեօք դեռ նե իմ խաչիկը կը կրե՞...
 Այդ առաջին նուէրն էր որ կուտայի.
 Երջանկութեամբ ծագեցաւ
 Եւ համեստ զարդն այդ կուրծքին վրայ դնելով
 Ըսաւ. «Ամուսինքս իմ պաշտելի»...
 Արդեօք դեռ նե իմ խաչիկը կը կրե՞...
 Պայքարելէ վերջ երկար նե իմքս եղաւ
 Իմ հաւատարիմ ազնիւ կինքս, գերագոյն զանձս...
 Յերեկ. գիշեր, երջանկութեան քե վաշի մեջ
 Խաչիկն հաստատ միտս իր տեղը կը մնար...
 Արդեօք դեռ նե իմ խաչիկըս կը կրե՞...
 Հիւանդագին գոյ մը սակայն գիմք կը հիւծէր...
 Մեր մի ուրիշը որուն այնքան կը ցանկայինք՝
 Բեռ մը եղաւ երկուսեք...
 Բուսե խաչիկն իսկ տղոյն կ'երեւէր իր կուրծքին վրայ
 Արդեօք դեռ նե իմ խաչիկըս կը կրե՞...
 Դառնադառն օր մը բաժնուեցանք իրարմէ
 Ա՛յ զիմք պիտի չգրկէի...
 Այդ օրէն ի վեր տարիներ անցան
 Սակայն խորհուրդը չհեռացաւ երբեք ինձմէ՝
 Արդեօք դեռ նե իմ խաչիկը կը կրե՞...
 Այսօր առջիս նստակ մ'ունիմ
 Որ զիս որքան խոր յուզեց՝
 Այսօր բուք—բորան եւ ստոնամանիք օդով
 Խեղճ կինն հանգչելու՝ կ'իջեցնեն գերեզման...
 Արդեօք դեռ նե իմ խաչիկըս կը կրե՞...

Կ Ա Ր Ե Ն Ա Յ Ի

Կարենայի միայն, միայն
Քեզ անգամ մը ե՛ւս տեսնել...
Երբ մօտը ըլլամ՝
Վիճ ու տառապանք կը տանիմ սիրով...
Այն ամառնային գիշերէն իվեր
Երբ մեկնեցա՛ր դուն՝
Անճառելի թախիծով
Օրերս կ'անցնին մռա՛յլ...
Օ՛, երանի՛ թէ տունը, տեղը քանդուէր
Ու կարենայի
Երբայ ու մուրա՛յ
Բայց միայն քե՛զ հետ... :

Ե Ր Ա Ձ Ի Մ Է Ձ

Տեսայ ես զիս՝ բահը ձեռքիս դամբան մը կը փորէի
Գերեզմանոցի հեռաւոր մէկ խորքին մէջ...
Գիշերն համբուն կը փորէի, ձեռքերս ինչպէ՛ս կ'արիւնէին
Բայց փորելէ չէի դադրեր... :

Ձայն մը խօսեցաւ՝ կասելու չե՞ս դեռ
Միթէ դամբանը այսօր խո՞ր պէտք է ըլլայ...
Ու պատասխանը մեծ դղրդմամբ խօսեցաւ՝
«Ես կը վախճա՛մ, կը սոսկա՛մ,
Ես այսօր խորկրփորեմ որ խաղաղութիւնը քեզ բաժին ըլլայ
Ու գիշեր ասէն իմ կարօտի կանչս վայրագ,
Կեանքի հեռաւոր եռուզեռն ու բոհուբոհը
Քու բունդ չխանգարեն... »

ԱՊԱԳԱՅԻՆ

Օրին մեկը, աչեր որոնք դեռ չեն տեսներ՝
Քերեզմանս իմ պիտի տեսնեն
Ու ոտներ որ դեռ չեն փայլեր՝
Պիտի անցնին վրայեն . . . :

Շրթներ որոնք դեռ չեն ժպտիր,
Պիտի բացուին արեւուն,
Սրտեր որոնք դեռ չեն տրոփեր՝
Երջանկութեամբ պիտի զարնեն . . . :

Պիտի կեանքին նուիրուին
Պիտի բլրան անձնատուր՝ վայրկեաններու երջանիկ
Ու ննջեցեալներն այնքան սակաւ մտաբերեն՝
Որքան ինքս՝ ասեցոք . . . :

ՅԵՐԵՄԻԱՅԱՆ ՀԱՐԹԼԵՊԸՆ

ԿԵԱՆՔԻ ԵՐԳԸ

Կեանք վե՛հ է ու շե՛ղ . . .
Ան տուած է մեզ՝ երջանիկ
Մահկանացուներուս
Բարեմիտ ժպտով յաւերժական աստուածներէն . . .
Բայց մարդկային սիրտն է աղփատ ու վատյժ
Եւ շուտիկ մը վհատելով՝ շե՛ղ, հասուն պտուղները կը մոռնայ
Ու միշտ պարապ ձեռներով՝ իբրեւ մուրացկան,
Փոշոս փողոցի եզրին կը նստի . . .
Զայս տեսնելով երջանկութիւնն իր քնդացող անիւներով
Իր ֆրին տակէն կ'անցնի շողարձակ . . . :

ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԾԱՌԱՆ

Շատեր հետքդ կ'զբօսնուն ,
Բոլորին հետ կ'զբօսնուն
Սակայն զիս չե՛ս նկատեր...
Երկաթեայ դեմքով,
Սառուցեալ բերնով
Ամե՛ն վայրկեան քեզի մօտ՝
Կ'սպասեմ ետի՛դ...
Ովքեր որ քեզ կ'զբօսցնեն՝
Կրնան հանգի՛ս տառնալիլ՝
Ինձի արգելի չե՛ն...
Քեզի նորեր միտ կուգան՝
Ես ո՛չ մեկեմ կը վախճամ
Հաւատարիմ եմ զի ես
Եւ անվրէպ՝ ի՛մս ես դուն...
Անգամ մը որ քառամիս ,
Տժգունիս ու քաբամիս՝
Յայնժամ քեզի կը դիմեմ՝
Քեզ հնձելու ու կեանքիդ վե՛րջ դնելու ,
Քեզ իմ պողպատ ձեռներուս վրայ կրելու
Եւ իմ խաւար ծովերուս հիւր տանելու... :

Ա Ի Ա Ր

Երջանկութեան սեւաթոյր եւ ալեծուփ
Ծամերեն բռնելով
Նժոյգիս վրան հեծցուցի՝ զայն . . . ,
Պերնաղինը զալարուելով մոլե՛զնօրեն կը խածներ . . .
Բայց հաստատակամ՝ նուանեցի՝ զայն . . . :

Վառ կարմիր են շրթունքն իր, ասամները կը փայլին
Եւ կ'ուզեմ համբուրել զայն, պէտք է որ զիս սիրէ՛ ան . . .
Զայն գիրկս առած՝ սրաւշաւ կը լեւեմ ձիս .
Երիվարիս պայտերեն հուր ու կայծակ կը ժայթկեն ,
Ես կ'ուզեմ քամբին վրայ իբրեւ յաղթակա՛ն նստիլ . . . ,

ՌԱՅՆԷՐ ՄԱՐԻԱ ՌԻԼՔԷ

Յ Ո Վ Ա Զ Ը

Պառագեղի ձողերեն նայուածքն այնքա՛ն է խաւար՝
Որ ա՛լ յսակ չի տեսներ . . .
Իրեն այնպէս կը թուի թէ կան միայն բի՛ւր ձողեր ,
Բիւր ձողերեն ալ անդին՝ կենդանի ո՛չ մէկ աշխարհ . . . :

Թոյլ փայլածին թզգուշաւոր՝ տարածական փայլերէ
 Ու աննշան շրջաններ ընելու զինք կ'ստիպէ՝
 Կը նմանի կրկեսի մէջ բացառիկ ու ժայռնաբերող մի պարի
 Ընդարմացած որուն մէջ հսկայ կա'մք մ'է ծուարած . . . :

☆

Ու մերք ընդ մերք կը բացուի վարագոյրն իր կոպերուն
 Եւ յայնժամ իր բաց աչիքն դասկե'ր մը կը սահի ներս . . . :
 Անդամներուն մէջ կ'իջնէ խաղաղութիւն մը ձգտուն
 Ու յսակ կը լսէ թէ՛ իր սի'րսն ալ է մշտաբուն . . . :

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Եոհան Վօլֆանկ Գոն Կեօրե	Նմանութիւն մը	էջ	7
»	Կեանքի օրէնք	»	7
»	Մարդասեացը	»	8
»	Պսնուած	»	8
»	Դասարանին մէջ	»	9
»	Զինուորին մխիթարանք	»	9
»	Պարիկարհան	»	10
»	Երազ եւ երջանկութիւն	»	11
»	Արծիւն ու աղաւնին	»	12
Եոհան Քրիսթօֆ Ֆրիստիյն Գոն Շիլլեր Երկրիս բաժանումը	»	»	14
Կորնոյս Էֆրայիմ Լեսինկ	Տապանագիր	»	16
Հայերիյն Հայնե	Հարցումներ	»	17
»	Պեղանի ձկնորսունի	»	18
»	Քիքքի	»	18
»	Երգեր (Ա) եւ (Բ)	»	19
Ֆրիստիյն Նիցշե	Վերադարձ չկայ	»	20
Շքեֆան Զվայկ	Այլեւոր երկիր	»	20
Լուսվիկ Ուհլանս	Ազնիւ ընկերք	»	21
Ռուսօլֆ Պաուլապիս	<i>Tempora Mutantur</i>	»	22
Բաուլ Պարե	Նախանձ	»	23
Հերման Հեսսե	Մշուշի մէջ	»	25
Ֆրանց Հերոյս	Բաղդը	»	26
Վիլհելմ Պիլսեր	Պիւտրային	»	26
Վիլհելմ Լանկեվիչե	Ամենախեղճը	»	27
Հայերիյն Լեուս	Ննջեցեալը	»	28
Հայերիյն Լայքնոյս	Բաժակահառ	»	28
»	Վեպ	»	29
»	Պերեգմանի մը վրայ	»	29
Մախ Վալսաու	Վերջին նայումով	»	30
Պետրիս Ֆրայնեռ Գոն Միւնհաուզըն Մահն ու սերը	»	»	30
Բեքեր Քոննելիուս	Եւ սակայն	»	31
Իսա Գոն Տիւրինկսֆելս	Լուե'	»	32
Լուսվիկ Բիսաու	Կեանք	»	32
Պոկիւլալ Գոն Զելլինով	Կայ բառ մը	»	33
Արթուր Զիլպրէկլայր	Տապանագիր	»	33
Թեոստր Գոնրանե	Հիւրը	»	34
Հանս Ֆրաուրենկրուպեր	Առուակը	»	34
Լուսվիկ Ֆուլսա	Առակ	»	35

Լուսավիկ Զուլսա

Մարթին Կոսայ

Ֆրիսրիյն Հալմ

Ֆրիսրիյն Հեպել

»

»

Աուկուստ Պեֆեր

Օրթո Իուլիուս Պիրպաուս

Եսաֆ Պոստար

Ասա Քրիսթեն

Վիլհելմ Պուշ

Էլֆրիստ Շֆալպերկ

Լեօ Շրեոնպերկ

Օսֆար Պլումենբալ

Կուսթավ Շիլեր

Լուլու Զոն Շրաուս և ռե Թոննեյ Ողջոյն

Վիլհելմ Կրեմին Վիլհելմպուրկ Ալմադի, Չորցաձ ծաղիկի մը»

Հերման Հեյթեր

Թեֆա Լինկեն

Հանս Զոն Կուլմբրապերկ

Ապրահամ Էմանուէլ Ֆրեյդիլդին

Ֆրանց Կրիսթաֆեր

Անաբապտիստ Կրիստ

Էռնեստ Չիլ

Քառլ Զիպլ

Եուսթինիուս Քերներ

Քառլ Էռնեստ Քնոք

Ռիյհարտ Լեանսեր

Ռուսոլֆ Քնուսեր

Եոգէն Քիքեր

Էմիլ Զոն Շեօնայն-Քառուլար

Էմիլ Հիւկկի

Օսֆար Զոն Ռեյսկից

Թեոստ Երար

»

»

»

»

Քրիսթիան Մորկընսերկոն

»

Երկու գործեր

Համբորդն ու գետակը

Սիրսու, հարց տալ պիտի լեզ

Կոյրը

Ուրախութիւն,

Նուէրը

Գիւղին ետեւ

Յանսին եւ գերանդիին միջեւ

Կեանք եւ իսկալ

Երկու փոքրիկ բառեր

Ծաղիկ մըն էր

Գողգոթա

Ես եմ վիշտս կը կրեմ

Երկու աչեր

Մասկաւ ծառն ու քաջնիկը

»

»

Գիշերային ծով

Ծերուկ կինը

Մուրիկ շան մը

Կենդանի խօսք

Չմեռնային խորհուրդներ

Ժամանակը

Անցաւորութիւն

Պատահանք

Որքան ծեր եմ

Ի՞նչ էի

Երգ

Ուղեցի վարդ մը միայն

Ծախուած իսկալ

Մացառուսֆին քառաձ քաջնիկը»

Համբորդն ու ամպը

Երգ

Սերն օրերդի է նման

Նոնիներ

Ով որ ապրած է

Մուրացկանի սեր

Միսթարութիւն

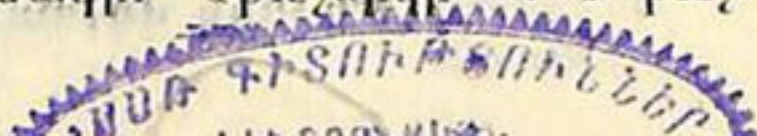
Սիրահարը

Թռչնիկ մեկամաղձութիւն

Էմիլ Ռիքթերհաուս	Հայրենիք	»	59
Եոհան Կապրիլ Չայսլ	Զիւնափաթիլներ	»	59
Ֆրիսլ Շրէյֆօկլ	Մեր սիրոյ մասին	«	60
Հերման Լիսկ	Տենդահար հիւանդը	»	61
Հիքրօնիմուս Լօրմ	Մարդն ու ճակատագիրը	»	61
»	Վերջին բաղձանք	»	61
Վիլհելմ Գոնցեմբլ	Փողոցի փոշին թո՛ղ ուրիշներուն»		62
Բաուլ Ռէյմեր	Ա՛խ, եթէ մայրիկն իմանայ	»	62
Բաուլ Չէյն	Աննշան աղէտ	»	63
Աննա Ռիքթեր	Քնի՛ր, ա՛խ, քնի՛ր	»	64
Կեռկ Շքօլցընպերկ	Իմ յոյսը	»	64
Տավիտ Ֆրիսրիյի Շքրաուս	Ղազել	»	65
Ք. Բ. Թաններ	Կոհակները կը խօսակցին	»	65
Էրիխ Գոն Վալցօրֆ-Պախօֆ	Հունձք	»	66
Վիլհելմ Վալկանս	Մարդկութիւն	»	66
Ա. Տօլմ Վիլպրանդ	Հումարսութիւն	»	67
Եաֆայ Գոկլ Գոն Քլարուս	Տանաւս	»	68
Ռօպերթ Վալսմիլլեր	Խուսափուկ սայուածք	»	68
»	Թաղումէն վերջ	»	69
Ալպրէյնք Կրաֆ Վիլհելմաւերկ	Անանուններու գերեզմանը	»	69
Եոզէֆ Վիլհելմ Վիլսման	Ուղեկիցը	»	70
Ալօլս Վօլմուք	Մոյրածք	»	71
»	Փոքրիկ խաչը	»	72
Մայսի Գոլս	Կարենայի	»	73
Քարլ Պուսսէ	Երագի մեջ	»	73
Օրթօ Էրիխ Հարթլեպըն	Կեանքի երգը	»	74
Ֆրանց Վերթլ	Հաւատարիմ ծառան	»	75
Ռիյհարտ Շաուֆալ	Աւար	»	76
Ռայներ Մարիա Ռիլֆէ	Յովազը	»	76

ՎՐԻՊԱԿ

Էջ 7	առաջին տող «փաղեցի»	կարդալ՝	կազմեցի
» 11	11երորդ տող «վճալուկ»	»	վճալուկ
» 16	առաջին » «մամուլուս	»	Մումուլուս
» 17	15երորդ » «կոհակներն»	»	կոհակներ
» 11	» » «Ոսկեփառեանեն	»	Ոսկեփառեանին
» 12	» » «կորուսեր»	»	կորուսեր
» 20	» » «իմ»	»	եմ
» 37	» » «այս»	»	այո՛
» 51	վերջին տող «ըլլայ»	»	ըլլալ
» 58	Երկրորդ վերնագիր՝ «քոչնիկի ...»	»	քոչնիկ մեկամաղձուք.»

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220033549

[704]

Նոյն հեղինակին

A ^{II}
33549

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ զին 200 Լ. Դ.

դիմել 84. ռ հ ա յ կ » — Պատկ-Իսրիս — Պեյրուս

Գին 200 Լ. Դ.

Հեղինակի հասցեն

S. ACHDJIAN

Imp. La Renaissance - Haik

Bab - Idries - Rue Capucin - BEYROUTH